

Hackers lekken explosief IMF-rapport aan NRC Next. Oplossing voor de crisis? De veroorzaker betaalt!

► pagina 4&5

Lees **nrc·next**
Bespaar tot **41%**

Renske

Zielig zonder personeel

We hebben het zwaar. God, wat hebben we het zwaar. Al wij dertigminers in Nederland zijn namelijk zzp'er, zo blijkt. Op postbode Chiel in Breda na, maar die is eigenlijk ook zzp'er, ontdekten we laatst. Als mensen vragen wat ik doe, zeg ik dan ook: „Ik zzp.” Het is per 2012 namelijk ook gewoon een werkwoord. En het is een stuk korter dan: „Ik schrijf columns en boeken, en ik treed ook op in buurthuizen in Bos en Lommer, ik zing wel eens een gedicht en ik shake een *mean margarita* op cocktailparty's.”

En nu hebben we het zwaar. Want we hebben geen opdrachten meer. Tenminste, de *anderen* hebben geen opdrachten meer. Want je moet als zzp'er natuurlijk nooit *zeggen* dat je geen opdrachten hebt. Dan treedt de Wet van het Lege Restaurant in werking, een overigens bizar fenomeen. Stel, je staat met je date voor twee naast elkaar gelegen restaurants: de een is drukbezocht, de ander is leeg. Welke kies je? Juist. Terwijl je weet dat je in dat lege restaurant waarschijnlijk sneller geholpen wordt, makkelijker je wensen bij de ober kwijt kan, niet hoeft te schreeuwen en minder betaalt. Hoe raar zijn wij.

Maar goed, terug naar ons. We begonnen allemaal ergens tussen 1998 en 2008 te zzp-en, toen de bomen tot de hemel groeiden, met een korte tussentijds dipje van de internetburp. Het kon niet op: iedereen wilde ons hebben, elke week verscheen er weer een nieuw blad met volop columnbehoefte voor

„We are all individuals!” riep ik stralend uit.

kon worden door een van zelfvertrouwen blakende zzp'er. Kortom: iedereen wist van gekkigheid niet wat ze met hun geld moesten doen. Enter de zzp'er.

En nu na een paar jaar crisis: exit de zzp'er. Slik. Na een ontluisterend artikel over de verborgen opdrachtenarmoede in de NRC (geschreven door een vaste redacteur) besloot ik dat het tijd was voor keiharde actie, en dus trommelde ik al mijn zzp'ende vrienden op voor een vijfvoortwaalfuurtje in de Seats2Meet in Utrecht. Via de reserveringstool boekte ik een vergaderlounge, voorzien van gratis biologische lunch en dito koffie. Na een voorstelrondje (sommige vrienden had ik nog nooit live ontmoet) bleek al snel waar de pijn zat. Marc (27, webtools4all.nl) dacht dat iedereen nu wel alles zo'n beetje had. Vero (25, talknerdytome.net) geloofde dat mensen wel weer eens met elkaar wilden praten in plaats van columns te lezen in een inwisselbaar modeblad. Pax (28, neolibhippies.info) zag enorme mogelijkheden in het naar elkaar toegroeien van vrije radicalen en atomair geïndividualiseerde apolitieken met een gigantische behoefte aan zingeving en zelfinherentie. Jinko (29, megagame.com) zei niets. Bart-Jan (26, businessopportunitiesinzwammerdam.nl) zei juist weer veel te veel. Ik (28, renskedegreef.nl) schreef.

Na een uurtje achter elkaar losse opmerkingen tegen elkaar zeggen, werd ineens glaasjehelder waar de pump wrong. We waren te individueel. „We are all individuals!” riep ik stralend uit. Lege blikken. Alleen Vero kende 'm gelukkig en zei: „I'm not.”

We zzp'en rustig verder. En anders gaan we gewoon in dat drukke restaurant werken.

RENSKE DE GREEF

Fokke & Sukke

FOKKE & SUKKE

ZITTEN (NOG) HOOG IN DE FINANCIËLE SECTOR

next • checkt

'De crisis is de schuld van de 1% rijksten'

SPANDOEK BIJ OCCUPY-MANIFESTATIE, BEURSPLEIN, AMSTERDAM, OKTOBER 2011

- Waar
- Grotendeels waar
- Half waar
- Grotendeels onwaar
- Onwaar

MARJANKE STEMMINGA

Tobin or not Tobin

Nobelprijswinnaar James Tobin stelde in 1972 een belasting voor op het schuiven met geld (valutatransacties). Door zo'n belasting - bijvoorbeeld 0,1 of 0,25 procent - wordt de valutahandel een stuk minder interessant. Deze Tobintax (of FTT: Financiële TransactieTax) kan het vaak als maatschappelijk onwenselijk ervaren flitskapitaal afremmen, omdat het hierbij gaat om zeer grote bedragen die vaak omgewisseld worden om met kleine winstmarge een grote winst te behalen. Zelfs een zeer geringe belasting zou deze speculatieve strategie niet meer winstgevend maken en daarmee de economische stabiliteit van valutagebieden kunnen vergroten. Later werd het idee verbreed met de mogelijkheid van een minieme belasting op elke transactie in aandelen, obligaties en derivaten. Sinds 2008 pleiten steeds meer regeringen voor een FTT (o.a. Frankrijk en Duitsland), maar wereldwijd komt die belasting nog niet van de grond.

De aanleiding

Sinds een jaar protesteert de wereldwijde Occupy-beweging, met als centrale boodschap dat 99% van de mensen opdraait voor de kosten om de financiële sector te redden. En dat terwijl de winsten van die sector naar een kleine groep zeer rijken vloeit: de zogenaamde 1%. Occupy verwoordt daarmee de onvrede over de graaicultuur van een rijke elite. De redactie van *next.checkt* zoekt uit of het klopt dat de 1% rijken schuldig zijn aan de crisis.

Interpretaties

Allereerst: wat wordt bedoeld met 'de crisis'? De bankencrisis, uitvloeisel van de kredietcrisis van 2007? Dit is inmiddels een sociaal-economische crisis, met directe (geen krediet meer) of indirecte (bezuinigingen) gevolgen. Overige actuele crises zijn de milieucrisis, de klimaatcrisis en de voedselcrisis. Occupyers geven in publicaties aan dat deze crises systemisch verbonden zijn. Wij gaan daarom hier ook van uit dat met "crisis" eigenlijk 'alomvattende systeemcrisis' bedoeld wordt.

Dan de '1% rijksten'. Wie zijn dat eigenlijk? Volgens Wereldbank-econoom Branko Milanovic de bruto jaarinkomens boven 27.000 euro.

Of gaat het over de rijkste 1% van Nederland? Die 167.437 mensen hebben volgens het CBS een bruto jaarinkomen van minimaal 130.000 euro.

Of is de 1% nog veel te ruim en staat het eigenlijk voor de inmiddels beruchte club van 91.000 personen (=0,0013% van de wereldbevolking) die 33% van alle rijkdom op de wereld bezit (volgens het Tax Justice Network) en grofweg 60% van hun vermogen hebben gestald in belastingparadijzen.

Occupy benoemt vaak de uitwassen als problematisch. We focussen hier dan ook op de 91.000 rijksten op aarde.

En, klopt het?

Gezien de complexiteit raadpleegt *next.checkt* drie experts: hoogleeraar macro-economie Barry van Halen (Tilburg School of Economics), hoogleraar sociale economie Anne Lize van Tafel (RU Groningen) en financieel geograaf Ewoud Evenblij (UvA Amsterdam).

Barry Van Halen verbond al in zijn proefschrift *No free lunch* (2002) alle eerder genoemde crises, en beschreef hoe in het huidige geldsysteem de rente positief moet zijn om geld te laten rollen. Als geldbezitters geen beloning krijgen om hun geld uit te lenen of te investeren, stoppen ze het in een oude sok en is er te weinig geld om vraag en aanbod soepel met elkaar te verbinden. Geldbezitters kunnen daarom rente of een winstpercentage eisen als ze hun geld uitlenen of investeren. Dankzij deze 'uitleenmacht' kunnen de rijksten steeds meer geld claimen en innen. Hierdoor hoopt het geld zich op bij een kleine groep. Hun vermogen bepaalt hoe het met de wereld gaat.

Anne-Lize van Tafel wijst er in haar boek *Kroniek van een aangekondigde crisis* (2007) op dat, na jaren van ongeremde groei van productie en consumptie, rond 1970 het punt werd bereikt dat *meer* niet langer per definitie *beter* was. Progressieve economen ontwikkelden de Index voor Duurzame Economische Welvaart die naast productiegroei ook kijkt naar gezondheid, opleidingskansen, milieuvervuiling en criminaliteit. Deze index laat zien dat vanaf de jaren zeventig de productie verder stijgt, maar de totale welvaartsgroei (verbeteringen minus verslechtingen) niet. De vraag is dus: is er een verband tussen de opeenvolging van vermogen bij de 1% na 1970 en de crisis?

Hoewel de inkomensongelijkheid groeit, gaat de 99% er toch niet teveel op achteruit. Dat komt doordat zij steeds maar nieuwe leningen afsluiten om aan geld te komen.

Maar krediet aan particulieren, bedrijven en overheid is slechts een tijdelijke oplossing die omslaat in een probleem zodra een deel van de 99% de leningen niet meer kan terugbetalen. Dat gebeurde in 2008 toen de kredietzeepbel barstte. En zo kan je zeggen dat de voortdurende stroom van geld naar de rijksten de oorzaak van de crisis is.

Ewoud Evenblij ziet in zijn onderzoek *Kapitale blunders* (samen met het expertisecentrum *STRO Social Trade Organisation*, 2010) een ander groot aandeel van de rijkste 1% in de crisis. Speculatie met flitskapitaal. Hiermee verdient men geld zonder dat er iets wordt bijgedragen. Het gaat dus ten koste van anderen. De opkomst van speculatie is verbonden met het technologietijdperk en gaat ook niet meer uit zichzelf verdwijnen. Door in milliseconden met megabedragen te schuiven kan de 1% heel veel verdienen. En dat gebeurt altijd ten koste van de 99%, maar er ontstaat ook een tekort aan kopers, waardoor de productie inzakt.

Daarbij, als de vermogens van de rijkste 1% alleen maar groeien, raakt de balans tussen productie en vraag verstoord. En dat heeft een crisis tot gevolg. Voeg hierbij de enorme belastingvermijding via de belastingparadijzen (inclusief Nederland!) en dan krijg je een economie in crisis. Evenblij noemt nog een vuistregel: „Als je de 10% rijkste Grieken eenmalig 10% extra belasting laat betalen, heeft Griekenland geen schulden. Dit gaat voor vrijwel elk land ter wereld op.”

Conclusie

Het geld/rente-systeem zorgt voor een constante geldstroom van arm naar rijk, die noodgedwongen uitmondt in een crisis. De schuld voor de crisis bij de rijkste 1% leggen is dus logisch. Maar evengoed kan je zeggen dat de 1% heeft schuld omdat de 99% het heeft toegelaten. Zolang de 99% (die overigens vaak zeer uiteenlopende belangen heeft) geen regeringen kiest en aanspoort om een financiële-transactietax in te voeren en de belastingparadijzen aan te pakken, of zelf werkt aan (lokale) alternatieven, treft zij ook blaam. *Next.checkt* beoordeelt daarom de stelling als half waar. Zowel de 1% als de 99% hebben schuld.

Nieuws

Albert Heijn gaat de bio-boer op

Lokale en seizoensgroenten gaan de boventoon voeren. FOTO WMC

ZAANDAM. Vanaf 1 januari 2013 start Albert Heijn met een nieuw inkoopbeleid. De grootgrutter gaat alleen nog maar inkopen bij biologische producenten uit de regio. Via inkoopafspraken wordt aan lokale tuinders, slagers en verwerkers een vaste afzet gegarandeerd, waardoor die op grotere schaal en tegen lagere kosten kunnen produceren. Dit maakte het supermarktconcern gisteren bekend. „We vonden dat we anders niet langer wegkwamen met onze slogan 'puur en eerlijk', aldus algemeen directeur Sander van der Laan. „Hiermee stimuleren we de lokale economie en werkgelegenheid, en worden er duizenden vliegkilometers uitgespaard.”

Van der Laan is optimistisch: „Wij proberen de kloof tussen consument en producent te dichten. Als dat goed gaat, kunnen wij als supermarkt op den duur worden opgeheven.”

Alleen voor producten die niet in Nederland te verbouwen zijn (zoals koffie) wordt een uitzondering gemaakt. Hiervoor worden kleine, biologische boeren in het buitenland benaderd.

Albert Heijn verwacht dat de overschakeling naar een volledig biologisch en regionaal assortiment 2 jaar in beslag gaat nemen. Gedupeerde leveranciers zullen gedurende een jaar worden gecompenseerd.

Oproep voor een mobielvrije zondag

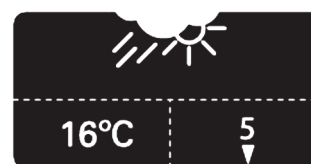
DEN HAAG. In navolging van de autovrije zondag, pleiten twintig medici van universitaire ziekenhuizen voor een maandelijks mobielvrije zondag. Zij verwijzen naar de Zembla-uitzending 'Ziek van je mobieltje' van 1 juni jl.. Daarin was te zien dat de overheid niets doet aan de schadelijke gezondheidseffecten van de straling van mobiele telefoons. Met name kinderen en jongeren lopen een verhoogd risico. De initiatiefnemers verwachten weinig animo voor hun idee, maar hebben al een oplossing bedacht: gewoon alle zendmasten uitzetten op de eerste zondag van de maand.

NOVUM

Scholen: ophokken op het Binnenhof

DEN HAAG. Middelbare scholen gaan leerlingen verplichten hun 'ophokuren' door te brengen op het Binnenhof. In juni keurde het parlement de Wet Onderwijstijd goed, ondanks bezwaren van de sector. Docenten moeten nu 40 uur meer lesgeven, maar krijgen daarvoor geen vergoeding. Sjoerd Slagter van de VO-raad: „Niemand werkt gratis, docenten dus ook niet. Kamerleden hebben twee maanden zomerreces. Daar kan wel een weekje af voor hun aanstaande kiezers.” Alle 40 ophokuren worden in één week in juli geperst. De facturen voor het busvervoer worden naar het Ministerie van Onderwijs gestuurd. ANP

Het weer

Na de vele buien blijkt achter de wolken de zon te schijnen. De wind waait uit de goede hoek, en neemt na woensdag in kracht toe. Als de temperatuur blijft oplopen, kan het nog een hete herfst worden.

En verder

Megafraude nekt gentech-soja 6 Wie houdt Big Brother in de gaten? 8 Realisme is: Eis het onmogelijke 16 Beter een goede munt dan een verre euro 18

Advertentie

De paden op, de laan uit!

Samen met Nederland neemt PostNL afscheid van de postbode.

We hebben ze allemaal ontslagen en gevraagd als flexwerkers op hun oude baan te solliciteren. Dat klinkt misschien hard, maar het scheelt veel geld* en daar zijn onze aandeelhouders maar wat blij mee. Op deze manier maakten wij in het eerste halfjaar van 2012 maar liefst 123 miljoen euro winst.

* maar voorlopig geven we de e-mail de schuld

Uw post bezorgd? Onze medewerkers ook!

FOTO MICHEL WIJNBERGH

Einde aan de crisis?

Een gehackt en gelekt IMF-rapport toont aan dat een radicaal andere aanpak de financiële crisis kan doorbreken en waarom eerdere adviezen faalden.

PELLE SCHARGAREN
MARJANKE STEMMINGA
WILLEM DROGE
Redacteuren Economie

De maatregelen om de mondiale financiële crisis aan te pakken, zijn verkeerd en volledig mislukt. Dat staat in een intern document van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) dat door hackers naar NRC Next is gestuurd. Topeconomen binnen de organisatie willen het beleid rigoureus omgooien, zo blijkt uit het stuk. Ze pleiten voor het wereldwijd kwijtschelden van schulden, een einde aan belastingparadijzen, investeringen in onderwijs en het aan banden leggen van de financiële sector. Uiteindelijk moet de koerswijziging leiden tot een volledig anders ingerichte werelddeconomie, gebaseerd op minder economische groei en een gelijkwaardiger verdeling van de rijkdom.

Gisteravond stuurde de groep hackers, onder wie een aantal Nederlanders, het geheime document naar een grote groep toonaangevende kranten over de hele wereld, waaronder de Britse *Guardian*, het Franse *Le Monde* en de Amerikaanse *New York Times*. Ook *NRC Next* kreeg het rapport toegestuurd. Volgens de hackers wilde IMF-directeur Christine Lagarde de kritiek van haar topeconomen op het eigen IMF-beleid geheimhouden.

„Wij zien het als onze plicht om dit document openbaar te maken”, aldus de hackers in hun email. De schrijvers van het rapport zijn vijftien hoge IMF-functionarissen en toponderzoekers. Geen van hen was bereikbaar voor een reactie. Ook Lagarde heeft nog niet gereageerd. Naar verwachting komt het IMF vanmiddag met een verklaring.

De focus op het redden van de financiële sector was verkeerd

IMF-rapport 'The Only Way Out'

Het 55 pagina's tellende document is ondubbelzinnig getiteld 'The Only Way Out' en bevat een zeer kritische analyse van de effecten van de maatregelen die het IMF tot nu toe nam om de financiële crisis te bestrijden. De economen schetsen een grimmig beeld van de huidige situatie: „De schuldenlast van overheden, banken en huishoudens is uitzichtloos en onhoudbaar. De werkloosheid blijft stijgen.”

Beperken van de overheidsuitgaven en een ruim monetair beleid voor de financiële sector. Dit was het recept dat de afgelopen twee jaar mede op advies van het IMF is toegepast in de eurozone, Groot-Brittannië en de VS. Maar het IMF-beleid werkt 'contraproductief', aldus

het rapport. Want terwijl overheden banken overeind proberen te houden, draaien zij ook nog eens op voor de kosten van een ontwrichte economie: de lagere belastingopbrengsten en toegenomen kosten van werkloosheidsuitkeringen. Hierdoor zien zij hun schulden verder oplopen. Hier komt bij dat bedrijven noch consumenten er vertrouwen in hebben dat de economie uit het dal zal komen. Zij houden daarom de hand op de knip, met een verdere verslechtering van de economie tot gevolg.

De focus op het redden van de financiële sector was verkeerd, zo blijkt uit het rapport. De sector is volgens de economen „niet een aanjager maar een rem op de ontwikkeling van de economie gebleken.” Banken hebben onvoldoende orde op zaken gesteld en er dreigen nieuwe kwetsbare financiële bubbels te ontstaan, waarschuwen de schrijvers: „met name in land, energie en grondstoffen, en vastgoed in de opkomende markten.”

Opvallend is dat niet de Griekse of Spaanse banken als grootste boosdoeners uit de bus komen, maar juist de Franse en Duitse banken. Die zijn uiterst wankel, schrijven de economen, en het risico dat ze in de problemen komen, is groot.

Ook de strenge begrotingsnormen die de Europese overheden zichzelf hebben opgelegd, worden door de schrijvers van het rapport met de grond gelijk gemaakt. „De begrotingsnormen kunnen onmogelijk samengaan met economisch herstel op de middellange termijn. De maatregelen werken armoede in de hand en vergroten de kloof tussen arm en rijk.”

De economen laten zien dat de economische groei in landen die bezuinigen telkens achterblijft bij de prognoses, waarna nieuwe bezuinigingen noodzakelijk zijn om aan de begrotingsnormen te voldoen. „Het is vijf voor twaalf”, schrijven de economen. Als dit beleid

Franse en Duitse wankelbanken

In 2008 moest de Duitse overheid 480 miljard euro uittrekken om de banken te steunen die getroffen waren door de Amerikaanse hypotheekcrisis. Deutsche Bank bleek toen één van de grootste verstrekkers van de zogeheten subprime-hypotheek, hypotheek aan mensen van wie niet redelijkerwijze verwacht kan worden dat zij in staat zullen zijn deze terug te betalen. Duitse en Franse banken bezitten bovendien 60 procent van de schulden van Spanje, Portugal, Griekenland en Ierland. Veel van deze schuld moet als verloren worden beschouwd. Hierdoor hebben ze de afgelopen vijf jaar al slechter gepresteerd en hebben ze lagere kapitaalbuffers dan bijvoorbeeld Italiaanse banken.

wordt voortgezet, wacht heel Europa eenzelfde scenario als Griekenland, Ierland, Spanje en Portugal, waar bijna een kwart van de werknemers zonder werk zit. Onder jongeren is dat zelfs de helft. Ook Groot-Brittannië is volgens het rapport een voorbeeld van hoe het niet moet. De bezuinigingsaanpak leidt tot geen enkele verbetering, zelfs niet in combinatie met de volop draaiende geldpers.

De economen pleiten daarom voor een totaal andere koers, te beginnen met een wereldwijde kwijtschelding van schulden. Alleen op die manier kan de werelddeconomie weer perspectief krijgen, zo stellen ze. Om hun theorie kracht bij te zetten verwijzen ze naar de Latijns-Amerikaanse schulden crisis van de jaren '80, waar pas een einde aan kwam toen een groot deel van de schulden werd afgeschreven.

ILLUSTRATIE BART BOONEN

Yes it can!

Het wegstrepen van schulden zal een pijnlijk en ingewikkeld proces zijn, verwachten de economen. In de eurozone moeten met name de zuidelijke landen onder ogen zien dat de afgelopen jaren 'onhoudbare' kostenstijgingen hebben plaatsgevonden. Zij zullen hun besteedbaar inkomen flink zien dalen. Maar ook de noordelijke landen moeten een aanzienlijk deel van de oplossing dragen, zo adviseren de auteurs. „Het waren westerse banken die de tekorten op de zuidelijke en Ierse betalingsbalans financierden. Zij hebben de risico's slecht ingeschat en dragen zeker net zoveel schuld.”

De onderzoekers voorzien dat het kwijtschelden van schulden een kettingreactie zal veroorzaken in de financiële sector. Vooral Duitse en Franse banken zullen direct in de problemen komen, verwachten zij. Om de schuldenproblematiek bij Noord-Europese overheden niet te verergeren, waarschuwen ze ervoor dat deze banken enkel met overheidssteun overeind gehouden mogen worden nadat alle financiers van de desbetreffende banken (dus niet alleen de aandeelhouders maar ook de obligatiehouders) hun geld hebben verloren.

Voor Nederland zullen de kwijtscheldingen vergaande gevolgen hebben, zo blijkt uit het rapport. Omdat Nederlandse banken, verzekeraars en pensioenfondsen grote obligatieportefeuilles hebben, zullen met name daar tekorten ontstaan. Bestaande pensioencontracten zullen moeten vervallen en opnieuw vastgesteld. Daarbij kan volgens het rapport geen sprake meer zijn van „zich rijk rekenen en irreële verwachtingen over rendementen.” Dat betekent dat werkenden langer gaan doorwerken, hogere premies gaan betalen en gepensioneerden lagere uitkeringen krijgen.

Uit eigen onderzoek van het IMF bleek een

jaar geleden dat een meer gelijke inkomensverdeling economische ontwikkeling bevordert en dat de huidige crisis deels het gevolg is van de toegenomen inkomensongelijkheid.

Volgens de IMF-economen ondermijnt de extreme inkomensongelijkheid de 'kapitalistische moraal' waarin hard werken wordt beloond. Met als gevolg dat veel talent en inzet van werknemers wordt verspild. De schrijvers pleiten voor een grootschalige investering in onderwijs om op die manier ook kinderen van lagere inkomens kansen te geven zich te ontwikkelen. „We kunnen het ons niet langer veroorloven dat een groot en groeiend deel van de wereld in de marge leeft”, aldus het rapport.

Daarnaast willen de economen armoede bestrijden door een vorm van negatieve belastingheffing, die het voor mensen met de laagste inkomens aantrekkelijk maakt meer te gaan werken. In de VS heeft Bill Clinton met succes een dergelijk beleid gevoerd.

Om deze maatregelen door te voeren is veel geld nodig, en ook daar hebben de economen iets op bedacht. Zij willen een wereldwijde milieubelasting heffen volgens het principe 'de vervuiler betaalt'. Daarnaast moeten vermogenden simpelweg meer belasting gaan betalen, zo adviseren zij. In de VS is veel ophef ontstaan over het feit dat de op één na rijkste man van het land, Warren Buffett, een lager percen-

De schuldenlast van overheden, banken en huishoudens is uitzichtloos en onhoudbaar

tage van zijn inkomen afdraagt dan zijn secretaresse. Het rapport haalt dit voorbeeld aan en noemt het „eerder regel dan uitzondering in vrijwel alle landen”. Zij willen zo snel mogelijk een einde aan deze situatie.

Dit vereist volgens de onderzoekers op de eerste plaats een eenvoudiger belastingstelsel met veel minder aftrekposten en vrijstellingen. Daarnaast moet er een einde komen aan de belastingparadijzen. De economen schatten dat momenteel 26 biljoen (duizend miljard) dollar is 'verstopt' op veelal tropische eilanden, meer dan het bedrag van 21 biljoen dollar dat onlangs door de organisatie Tax Justice is geschat. Transparantie in plaats van bankgeheimen moet volgens de aanbevelingen van de economen de norm worden.

Voor het belasten van zowel milieuvervuiling als hoge vermogens is vergaande internationale coördinatie onmisbaar. De economen pleiten daarom voor een internationale samenwerking die vergelijkbaar is met het zogeheten akkoord van Bretton Woods, dat in 1944 de basis legde voor decennia van relatief stabiele economische voorspoed. Onmisbaar onderdeel van zo'n nieuwe monetaire orde is het indammen van de financiële sector „die de problemen in eerste instantie heeft veroorzaakt. We volgen het principe 'de veroorzaker betaalt'.”

De belangrijkste aanbeveling van de IMF-economen daartoe is het weghalen van de geldschepping bij private banken en dit weer een exclusief recht van de centrale banken te maken. Dit leidt volgens de auteurs tot minder schuldenopbouw en meer stabiliteit.

Veel van de voorgestelde maatregelen zullen de financiële sector al kleiner maken. Uit eerder IMF-onderzoek bleek dat de omvang van de financiële sector in de meeste westerse landen zo groot is, dat deze de economische ontwikkeling belemmert. Inperking van de

Opzienbarende onderzoekers

In de groep van 15 economen zitten onderzoekers die de afgelopen tijd verantwoordelijk waren voor een reeks van opzienbarende IMF-rapporten. Zoals Andrew Berg en Jonathan Ostry, die vorig jaar concludeerden dat inkomensongelijkheid juist goed is voor economische groei en dat de groeiende ongelijkheid één van de oorzaken is van de financiële crisis. Ook Nicoletta Batini, Giovanni Callegari and Giovanni Melina behoren tot de ondertekenaars. Zij concludeerden eerder dit jaar dat bezuinigen in tijden van recessie de overheidsschuld juist doet oplopen. Bovendien is het beter de belastingen te verhogen dan te snijden in essentiële publieke diensten. Tot slot onderschrijven Jaromir Benes en Michael Kumhof de kritiek. Zij hielden kort geleden een pleidooi om geldschepping weer het exclusieve voorrecht te maken van centrale banken om zo bankrups, overmatige schuldengroei en tekort aan krediet in slechte tijden te beperken.

Wat nu?

- **Landen:** Nu de geest uit de fles is, is het waarschijnlijk dat zowel de G20 als de G77 binnen een paar dagen een speedzitting houden. Daar zullen de staatshoofden en hun ministers van Financiën het rapport bespreken om kansen en gevaren beter in te schatten.

- **Bedrijfsleven:** Grote bedrijven met aanzienlijke obligatieportefeuilles zullen nu gaan berekenen wat de gevolgen zijn voor hun vermogen, omzet en winstverwachting. Daarnaast zal vooral vanuit de financiële sector een agressieve lobby-campagne komen om de IMF-aanbevelingen ver van de beleidsmakers te houden.

- **Burgers:** Er is een kans op paniek in rijke landen, maar die zal hoogstwaarschijnlijk beperkt zijn en een individueel karakter hebben. Voor veel burgers bevat het rapport zoveel positieve gevolgen (zoals groei van werkgelegenheid en kwijtschelding schulden) dat de kans groot is dat zij sneller enthousiasme voor de plannen zullen hebben.

sector zal de economie naar verwachting dus stimuleren.

Daarnaast moet er een internationaal afgesproken maximum komen aan de grootte van banken. De afgelopen jaren zijn de financiële markten steeds meer geconcentreerd. Zoals in Nederland, waar na het faillissement van Fortis nog slechts „drie serieuze banken zijn overgebleven die in hoog tempo de resterende concurrentie overnemen”.

Het rapport stelt dat als banken te groot zijn om ze bij problemen ordentelijk failliet te kunnen laten gaan, ze simpelweg „té groot” zijn. De economen zien als enige uitweg het „opbreken van de grootste banken” en stellen dat „dit bij gebrek aan aantoonbare schaalvoordelen kan gebeuren tegen uitermate lage maatschappelijke kosten terwijl de baten voor de samenleving groot zijn”.

De ommezwaai moet zo snel mogelijk gebeuren, zeggen de economen. Volgens hen geven beleidsmakers uit de VS, Groot-Brittannië en de eurozone achter gesloten deuren allang toe geen kans te zien op eigen krachten uit deze schuldencrisis te kunnen komen. Daarmee doet zich nu een „historische kans” voor „een stabiel en vruchtbare nieuwe monetaire orde te scheppen”.

Het rapport besluit met een verwijzing naar IMF-hoofdeconoom Raghuram Rajan die in 2005 een scenario schetste dat precies aangaf hoe de financiële crisis zich twee jaar later zou ontwikkelen. Destijds werd deze onwelkome boodschap weggelachen door de financiële toezichthouders die de ongekende groei van de financiële sector juist zagen als een teken van vooruitgang. „Intellectueel is de vrije-marktdeologie in 2007 failliet gegaan, vijf jaar later is het moment gekomen om hier ook naar te gaan handelen. De wereld kan zich geen tweede financiële crisis veroorloven.”

Internationaal

Megafraude nekt gentech-soja

Per direct stoppen Brazilië, Argentinië en andere landen de teelt van gentech-soja. De reden: megafraude bij Monsanto.

ALTO VAN DER VELDEN
Correspondent Zuid-Amerika

BUENOS AIRES. „We hebben unaniem besloten geen genetisch gemodificeerde soja meer toe te staan op ons grondgebied.” Dat maakte de Argentijnse president Cristina Kirchner gisteren bekend na afloop van een bijeenkomst van het Mercosur-handelsblok in Buenos Aires. Aanleiding van het besluit is de grootschalige fraudezaak bij het Amerikaanse voedingsmiddelenbedrijf Monsanto. „We hebben ons al die jaren laten voorliegen”, zei Kirchner namens Mercosur-landen Uruguay, Paraguay, Venezuela, Brazilië en Argentinië. „Monsanto is verantwoordelijk voor de dood van honderden burgers en zal zich hiervoor voor de rechter moeten verantwoorden”, voegde de Braziliaanse president Dilma Rousseff daaraan toe.

Argentinië en Brazilië zijn na de VS de tweede en derde producent van gentech-soja ter wereld. Ook in Paraguay zijn tientallen miljoenen hectares landbouwgrond bestemd voor soja, grotendeels afkomstig van gentech-gigant Monsanto.

Afgelopen donderdag bleek dat Monsanto sinds eind jaren negentig wetenschappelijke onderzoeken heeft gemanipuleerd om de schadelijke effecten van zijn producten te verbloemen. De fraude kwam aan het licht toen Joanna Castello, een 39-jarige biochemicus die sinds vijftien

jaar werkzaam is voor Monsanto, een interview gaf aan de Amerikaanse krant *New York Times*.

Castello vertelde dat de directie van Monsanto haar medewerkers dwingt valse onderzoeksresultaten te publiceren, en externe wetenschappers omkoopt. „Iedereen doet eraan mee, er heerst een angstcultuur”, aldus Castello.

De gemanipuleerde onderzoeken gaan over glyphosaat. Dat is de werkzame stof in Roundup, het bestrijdingsmiddel dat Monsanto verkoopt in combinatie met zijn sojazaden. Het middel doodt alle planten behalve de soja, die door genetische modificatie resistent is gemaakt. Jaarlijks worden honderden miljoenen liters Roundup gebruikt in de Zuid-Amerikaanse landbouw.

Onafhankelijke wetenschappers, activisten en lokale bevolkingsgroepen luidden al bij de eerste toepassingen van het gif de noodklok. Roundup veroorzaakt kanker, huidaandoeningen, miskramen en aangeboren afwijkingen, zo bleek keer op keer uit hun onderzoeken. Grootschalige sojatelers sproeien het met vliegtuigen over de akkers, waardoor inwoners van dorpen in de wijde omtrek gezondheidsklachten ondervinden. Het aantal slachtoffers loopt in de duizenden, zo stellen belangenorganisaties.

We hebben ons al die jaren laten voorliegen

President Cristina Kirchner

Ook milieuorganisaties als Greenpeace hebben meerdere malen gewaarschuwd voor de schadelijke gevolgen van de industriële sojateelt. Waterbronnen en lucht raken verontreinigd en de aarde droogt uit, met woestijnvorming tot gevolg.

Monsanto heeft altijd ontkend dat glyphosaat schadelijk zou zijn voor mens en milieu. „Het bedrijf betaalde de wetenschappers en universiteiten om onderzoeksresultaten te publiceren die het tegendeel moesten be-

Bestrijdingsmiddelen in de gentech-sojateelt vormen een ernstig gevaar voor de volksgezondheid. FOTO ALTO VAN DER VELDEN

wijzen”, aldus Castello. „Ook wetenschappelijke tijdschriften zijn bij de fraude betrokken.”

In eerste instantie ontkende het bedrijf de aantijgingen, en klaagde Castello aan wegens smaad. Maar de klokkenluider kreeg steun van haar collega's. Een groep van ruim driehonderd onderzoekers en andere medewerkers van Monsanto publiceerde zaterdag een verklaring in de *New York Times* waarin ze de uitspraken van Castello ondersteunden. „We weten dat onze producten honderden mensen de dood indrijven. Het is tijd dat we naar buiten treden”, aldus de verklaring. De directie van Monsanto kondigde een ‘diepgravend onderzoek’ aan.

In Argentinië, Paraguay en Brazilië is de soja van Monsanto goed

voor een belangrijk deel van de exportinkomsten. De oogst gaat naar China en Europa, die het onder meer gebruiken voor veevoer en biobrandstoffen. De regeringsleiders van de Mercosur-landen zijn woedend. „Wij hebben alle vertrouwen in Monsanto verloren en klagen het bedrijf aan wegens fraude, omkoping en dood door schuld”, aldus Kirchner gisteren. „Onze economie loopt hierdoor enorme schade op.”

Voor de Paraguayaanse president Fernando Lugo komt het schandaal als geroepen. Het geeft hem een vrijbrief zijn moeizaam vorderende landhervormingen door te voeren. „In Paraguay zullen we niet alleen gentech verbieden, maar ook de landbouwgrond herverdelen”, zei hij gisteren tijdens de bijeenkomst.

„Grootschalige monocultuur moet plaatsmaken voor kleine boeren die op duurzame wijze landbouw bedrijven.” Lugo was voor het eerst weer aanwezig op een Mercosur-top. Hij werd in juni afgezet door zijn parlement maar is sinds een maand weer in functie hersteld.

Hugh Grant, ceo van Monsanto, heeft nog niet gereageerd op het besluit van Mercosur. Hij zal later vandaag een persconferentie geven, zo meldden bronnen aan persbureau AFP. Analisten verzekeren dat de val van Monsanto een feit is. „Dit schandaal is niet meer goed te maken”, zegt Martin Beaver, hoogleraar landbouweconomie aan Harvard. „Het betekent niet alleen het einde van Monsanto, maar van gentech-soja in het algemeen.”

Advertentie

Zij weer naar huis. U lekker op vakantie

KLM staat al jaren voor vliegcomfort. Voor u, maar ook voor migranten die gedeporteerd moeten worden. Meestal ziet u dit niet, maar mocht u het toch opmerken, kijkt u dan even de andere kant op?

Als u wel iets doet, levert dit vertraging op en zorgt een dergelijke interventie van uw kant ervoor dat de deportatie zal worden afgebroken; vervelend voor de marechaussee en vervelend voor ons. We hopen dat we op deze manier de deportaties voor alle betrokkenen plezierig houden.

Hebt u vragen? Belt u dan met customer care: 020-5459780

KLM SKYTEAM

Nederland

Zelf je eigen flesjes doppen

Het personeel van biologische frisdrankenfabriek Oggu neemt zelf het heft in handen na bekendmaking van overname door Coca Cola.

GINA VOLGE
Redacteur Economie

HOENSBROEK. Daags na de aankondiging dat Coca Cola hun frisdrankenfabriek zou overnemen, hielden de medewerkers van Oggu in Hoensbroek de fabriekspoort dicht voor directie en management. Ze besloten collectief de fabriek over te nemen en zelf de productie voort te zetten. Ze verwachten gewoon aan de vraag van afnemers te kunnen blijven voldoen. De medewerkers zijn vol vertrouwen en zeggen geïnspireerd te zijn door Spaanse en Argentijnse bedrijven die zijn overgenomen door het personeel en uitstekende resultaten behalen.

Algemeen directeur David Jan de Zeeuw meldde het personeel afgelopen donderdag dat het bedrijf wordt overgenomen door Coca Cola. In het bijgaande persbericht meldt Oggu: „Oggu is het Trojaanse paard dat de wereldwijde frisdrankenindustrie gaat vergroenen.” Behalve in Nederland heeft Oggu ook vestigingen in Duitsland, Scandinavië, België en Groot-Brittannië.

Oggu, een samentrekking van orgánico (biologisch) en gusto (smaak), werd in december 2010 opgericht door Leonardo Freeke. Na een sprankelend begin dreigde de frisdrankfabrikant in juli dit jaar toch ineens op de fles te gaan. Sinds januari van

MONDRAGÓN: HOOP-COOP IN BANGE CRISISDAGEN

- In het Spaans-Baskische plaatsje Arrasate/Mondragón begint een groep studenten in 1956 twee coöperatieve fabrieken voor hoogwaardige producten en een coöperatieve lokale bank. De leden van de gemeenschap worden mede-eigenaar en daarmee samen verantwoordelijk voor productie, financiering en onderwijs. In maandelijkse vergaderingen wordt overlegd en besloten over strategie.

- Door deze aanpak lukt het om de werkloosheid laag en de lokale economie gezond te houden. De arbeiders kunnen in zware tijden zelf kiezen hoe ze het bedrijf willen helpen. Meestal kiezen ze voor minder loon om ontslagen te voorkomen. Belangrijk is ook dat de Mondragón-bedrijven 90% van hun winst herinvesteren in de coöperatie zelf. De bank vindt zekerheid belangrijker dan winst, en heeft als zowat enige Spaanse bank zelfs nu nog de Triple-A-status.

dit jaar rommelde het al. De oprichter zou aan de kant zijn geschoven door een deel van de investeerders die, zoals Freeke het noemde „het bedrijf volledig aan het uitpersen waren om het daarna aan een hoogst onfrisse bieder te verkopen.” Eind juli balanceerde het bedrijf op het randje van faillissement, maar werd er op het nippertje een geïnteresseerde geldschieter gevonden.

Maar de medewerkers hadden toen al geen vertrouwen meer. „Allemaal hebben ze de mond vol over het milieu en het belang van biologische producten, maar waarom hebben ze er dan niet voor gezorgd dat Unilever, Red Bull en Heineken milieuvriendelijk gingen werken?”, vraagt Kasper Bakker, medewerker perso-

neelszaken, zich hardop af. Bakker doelt op oud-directeuren van de genoemde bedrijven die als investeerder of ceo betrokken zijn bij Oggu. „De verkoop aan Coca Cola was het zetje in de rug dat we nodig hadden om het heft in eigen hand te nemen. Wij zijn het bedrijf.”

De overname door het personeel is goed voorbereid. Productiemedewerker Iris Mannessen vertelt dat zij samen met een paar collega's deze zomer een 'geheim bezoek' heeft gebracht aan Mondragón, een coöperatief bedrijf met een omzet van 15 miljard euro en 84.000 medewerkers in Spaans Baskenland. „Gewoonweg indrukwekkend. De coöperatie Mondragón bestaat al sinds de jaren '50 en is nog steeds in het bezit van de mensen zelf. Iedereen beslist mee, op gelijkwaardige basis. Als je dat hoort, denk je dat het een fabeltje is. Maar het is een prachtig bedrijf en zorgt voor het inkomen van tienduizenden gezinnen. Toen we dat hadden gezien, zeiden we tegen elkaar: dat kunnen wij hier in Limburg ook.”

Het is nog afwachten wat er gaat gebeuren met het bedrijf en het personeel. Veel zal afhangen van de Triodosbank en de Rabobank, de twee grootste investeerders. Duidelijk is wel dat 'zelfmanagement' (of autogestión in het Spaans) een groeiende en wereldwijde beweging is. Tijdens de Argentijnse crisis rond de eeuwwisseling zijn honderden fabrieken overgenomen. Dit heeft in 2011 geresulteerd in een wet die werknemers in geval van faillissement het recht geeft een bedrijf over te nemen. Ook meer recentelijk in Spanje is er een toename te zien van overnames door personeel van bedrijven die in de problemen zijn geraakt door de financiële crisis en de opgelegde overheidsmaatregelen. Vooral de hard getroffen Spaanse jongeren zijn geïnteresseerd in deze apolitieke vorm van arbeiderszelfbestuur. Mannessen: „We spraken bij Mondragón veel jongeren die nooit voor een baas zouden willen werken, maar wel gewoon samen aan de lopende band staan te bikkelen in de fabriek.”

Reacties op mega-fraude uit binnen- en buitenland

- „Wij wachten het onderzoek van Monsanto af voordat we positie innemen”, aldus Maxime Verhagen, demissionair minister van Economische Zaken. Zijn ministerie was nauw verbonden bij de oprichting en financiering van de Ronde Tafel voor Verantwoorde Soja (RTVS), die de GMO-soja van Monsanto als duurzaam bestempelt. Ook Albert Heijn en het Wereldnatuurfonds, beiden lid van de RTVS, waren niet bereid een inhoudelijke reactie te geven.

- „Wij nemen deze zaak zeer

hoog op”, zegt woordvoester Aat de Winter van Universiteit Wageningen (WUR), een van de universiteiten die de afgelopen jaren veelvuldig is gefinancierd door Monsanto. „We zijn geschokt en onderzoeken of onze medewerkers betrokken zijn bij deze fraude”, aldus De Winter.

- „Nu kan ik rustig sterven, zegt Carmen Hernández (35) nadat ze het besluit op de radio hoorde. Hernández woont in Ituzainingo, een kleine gemeenschap in het centrum van Argentinië die omringd is door sojavelden.

Ondertussen in Zeist

Met onbekende bestemming vertrokken er dertig

Afgelopen vrijdag ontsnapten tijdens een opstand in detentiecentrum Zeist ongeveer dertig gedetineerden. In kamp Zeist worden mensen zonder verblijfsvergunning opgesloten in afwachting van deportatie.

Tijdens het bezoek brak een korte maar felle opstand uit nadat een ernstig zieke gedetineerde geen medische hulp kreeg. Een Syrische man van 63 kreeg een beroerte, maar zijn situatie werd door het personeel niet als alarmerend ervaren, ondanks verklaringen van aanwezige familie dat er dringend hulp geboden was. Doordat een familielid uiteindelijk 112 belde, kon de man nog net op tijd naar het UMC in Utrecht vervoerd worden. Hij is aan de linkerzijde nu wel geheel verlamd.

Op het moment dat andere gedetineerden en bezoekers zich met de situatie van de zieke man

gingen bemoeien, greep de bewaking hard in. Daarop verzetten de gedetineerden en bezoekers zich, en slaagden zij erin de bewakers de zaal uit te duwen, om die vervolgens gedurende een klein uur te blokkeren. In de consternatie die volgde, heeft een aantal bezoekers en gevangenen -zo bleek later- van plaats gewisseld, en in een enkel geval zelfs van kleding. Nadat de bewaking met versterking terugkwam en het bezoek tot beëindigd verklaarde, konden op die manier ongeveer dertig gedetineerden zonder problemen naar buiten wandelen. Hun bezoek bleef achter in het detentiecentrum.

Na ongeveer een uur meldden de eerste mensen zich om het personeel te verwittigen dat ze de foute personen vasthielden. Het detentiecentrum heeft daarop de bezoekers moeten laten gaan. Een woordvoerder van het centrum zegt: „Na overleg met justitie is

ons duidelijk geworden dat hulp bij ontsnapping niet strafbaar is. Slechts als er strafbare feiten worden gepleegd tijdens de ontsnapping, zoals het gebruik van geweld, kunnen we optreden. We staan met lege handen.”

De opstand komt op een moment dat er opnieuw kritisch gekeken wordt naar het vreemdelingendetentiebeleid. De Tweede Kamer bespreekt vandaag een wetsvoorstel om om voor 1 januari 2013 alle detentiecentra voor vreemdelingen te sluiten. Het opsluiten van vreemdelingen alleen omdat zij geen verblijfsvergunning hebben, wordt door steeds meer politici als inhumain gezien. Dat komt niet in de laatste plaats doordat vreemdelingen in Nederland gemiddeld bijna 100 dagen worden opgesloten, het hoogste gemiddelde in Europa. Nederland is verschillende keren op de vingers getikt door o.a. de Verenigde Naties, het Europese Hof

voor de Rechten van de Mens en internationale mensenrechtenorganisaties.

Overigens heeft het detentiecentrum al jaren ook logistieke problemen. Uit een recent rapport van de Nationale Ombudsman blijkt dat de ventilatie in de cellen lange tijd onvoldoende was, dat eten karig of te duur was, en dat medische hulp regelmatig erg laat komt. De recente gebeurtenissen doen het imago van de gevangenis dan ook geen goed.

Hoewel de lokale politie met ondersteuning van omliggende korpsen nog uren met honden en een helikopter heeft gezocht naar de ontsnapte gevangenen, is niemand tot op heden gevonden. De politie vermoedt dat de voortvluchtige mensen zijn geholpen door mensen uit de buurt

HARMEN IJZER

Internationaal

Frontex-vloot geblokkeerd

Lokale schippers komen op voor wanhopige vluchtelingen.

ALGECIRAS. Sinds zondagmorgen vijf uur wordt de haven van Algeciras in Zuid-Spanje door een tiental lokale vissersschepen geblokkeerd. Hierdoor kunnen de marineschepen van EU-grensbewaker Frontex niet patrouilleren in de straat van Gibraltar. De lokale schippers maken zich zorgen om de grote risico's die de vluchtelingen nemen om Frontex te ontlopen. Er zijn in 2012 hierbij al 2100 doden gevallen. Schepen die vluchtelingen in nood tegen komen, moeten volgens een VN-conventie helpen. Alleen mogen ze, op last van Frontex, vaak niet aanleggen in een haven. Vervolgens dobberen vissers soms dagenlang met vluchtelingen rond op zee.

De lokale politie heeft nog niet genoeg mankracht om de blokkade te ontmantelen. Op de kade staan inmiddels 1000 sympathisanten.

Internationaal

Wie houdt Big Brother in de gaten?

Na 9/11 groeide de veiligheidssector wereldwijd als kool. Nu blijkt de rechtvaardiging voor de vele bestede miljarden op niets te berusten. „Ze hadden beter moeten weten.”

GILLES VAN GELUERS
Correspondent Europa

BRUSSEL. Het was een gewone enveloppe. Een enveloppe van bruin papier, met een ouderwetse postzegel erop. De brief arriveerde op een doordeweekse dag bij OLAF, het nauwelijks bekende antifraudebureau van de Europese Commissie. De inhoud was echter explosief en luidde het begin in van één van de grootste digitale schandalen die Europa heeft gekend. De ingrediënten: vervalst testresultaten van zogenaamd hoogwaardige surveillance- en detectie-technologieën, innige banden tussen industrie en politiek, dikke stapels bankbiljetten die onder tafel van eigenaar wisselden en, tot op de dag van vandaag, een loopgravenoorlog tussen de fraudebestrijders van OLAF en de hoogste politieke en industriële kringen van Europa. „Dat is hem”, zegt Andrea Oosterhof, waarnemend directeur van OLAF, wijzend op een ingelijste enveloppe die achter haar bureau hangt. „Ouderwets papier dat tot een soort digitale meltdown heeft geleid.”

Voor een goed begrip van het schandaal moet we teruggaan tot de

anslagen van 11 september 2001. Veel van wat nadien is gebeurd, staat de meesten van ons nog wel op het netvlies: twee oorlogen waarvan één onder valse voorwendselen, een enorm pakket antiterrorismemaatregelen, uitbreiding van de budgetten en bevoegdheden van inlichtingen- en veiligheidsdiensten en een drastische beperking van burgerrechten. Minder zichtbaar was echter een andere ontwikkeling. „Nog geen week na de aanslagen in de VS vond in Brussel een geheime topontmoeting plaats tussen ambtenaren van de Europese Commissie en afgevaardigden van de Europese defensie-industrie”, zegt Oosterhof. „De kwestie was eigenlijk heel simpel: de Europese defensiebedrijven speelden handig in op de angst voor het internationale terrorisme en waarschuwden tegelijkertijd voor een grote concurrentievoorsprong van Amerikaanse bedrijven nu de Amerikaanse overheid enorme budgetten beschikbaar stelde voor onderzoek en ontwikkeling van veiligheidstechnologieën. Of de Europese Commissie maar even hetzelfde wilde doen.”

Dat wilde de Europese Commissie. Waarom? Oosterhof laat op haar computer een spinnenweb zien dat zich laat lezen als een who-is-who van de Europese private veiligheids- en defensiesector en politiek en bestuurlijk Europa. „We noemen ze de ‘draaideurdo’s’: een relatief klein aantal individuen dat steeds opduikt in bestuurlijke en politieke functies, in adviesraden, lobbyorganisaties en de grote bedrijven en elkaar voortdurend de bal toespeelt.” Het is uit dit netwerk dat rapporten verschenen onder neutrale namen als ‘STAR 21’ en ‘A Secure Europe in a better World’, uiteindelijk uitmondend in een officieel EU Security Research Programme. Hoewel, officieel: Europese of nationale parlementen wisten van niks. Het programma werd net zo informeel geleid door een ‘Group of Personalities’, bestaande uit een select

De veiligheidsindustrie blijkt een loopje te hebben genomen met het publiek. FOTO MICHEL WIJNBERGH

gezelschap uit industrie, bestuur en politiek. „Achteraf gezien is het onbegrijpelijk dat dit heeft kunnen gebeuren”, stelt Oosterhof. „Ik overdrijf niet als ik zeg dat de lobbyisten van de defensie- en vei-

Ouderwets papier dat tot een soort digitale meltdown heeft geleid.

Andrea Oosterhof, waarnemend directeur van OLAF

ligheidsindustrie kant-en-klare teksten aanleverden die niet veel later letterlijk als officieel Europees beleidsdocument verschenen.” Een

verklaring kan ze niet echt geven. „Het was de tijd waarin je slechts ‘terrorisme’ of ‘veiligheid’ hoefde te roepen om elke kritische vraag bij voorbaat buiten de orde te stellen. Het was ook de tijd waarin de neoliberale ideologie voorschreef dat markten superieur zijn. Dus waarom dan niet ook veiligheid privatiseren?”

Met de privatisering van veiligheid deden ook de gebruikelijke zakelijke mores hun intrede. De industrie beloofde de hemel. Hoogwaardige technologie zou de Europese buitengrenzen hermetisch afsluiten. Intelligente camera's zouden verdachte personen uit een massa kunnen filteren. Biometrische identificatietechnieken zouden identiteitsvervalsing onmo-

gelijk maken. Slimme detectie- en communicatietechnologie zouden de autoriteiten in staat stellen elke minuut van de dag alles in de gaten te houden. En de databanken zouden gevuld worden met miljarden gegevens die het mogelijk zouden maken om elke vorm van terrorisme of criminaliteit preventief te verhinderen.

„Niet dus”, constateert Oosterhof droogjes. „Dat zat dus in die bruine enveloppe. Bewijzen dat testresultaten op grote schaal vervalst waren. Dat de slimme technologieën vooral dom waren. Dat vrijwel niets waar werd gemaakt van wat was beloofd. En dat zowel de industrie als de politiek daar precies van op de hoogte was maar verkoos te zwijgen en door te gaan met het pom-

Nederland

Wapenproducent EADS heft militaire divisies op na druk pensioenfondsen

In beleggerskringen is positief gereageerd op de aankondiging van luchtvaartgigant EADS dat het zijn wapenproductie gaat afbouwen. De aankondiging, tijdens de presentatie van de halfjaarcijfers, is een reactie op de steeds moeilijker beschikbaarheid van kapitaal. Steeds meer banken en pensioenfondsen zien af van investeringen in de wapenindustrie. Bovendien heeft de economische crisis geleid tot een afnemende vraag naar wapens. Opvallend is dat EADS (de op een na grootste wapenproducent van Europa met een militaire omzet van 11,6 miljard euro in 2011) ook wil stoppen met de productie van kernwapens, tot voor kort de trots van het bedrijf.

De aankondiging van het nieuwe beleid kwam voor de meeste ana-

listen onverwacht, omdat EADS tot voor kort juist aangaf te willen investeren in het vinden van nieuwe markten voor wapens. Nu West-Europese landen bezuinigen op hun wapenaankopen vanwege de economische crisis had EADS zijn pijlen willen richten op ontwikkelingslanden.

Grote investeerders gooiden echter roet in het eten. „Banken en pensioenfondsen zijn gezwicht voor de druk van hun klanten om niet meer in wapenproductie te beleggen”, verklaart EADS' ceo Stefan Zoller. „Daardoor is het voor ons niet meer mogelijk onze militaire producten met voldoende garantie te produceren. Zelfs de raketten die we maken voor kernwapens kunnen niet langer geproduceerd worden. Het gevolg is een gedwongen nu-

cleaire ontwapening van de Franse krijgsmacht.”

De afbouw van de wapenproductie van EADS, tot nu toe goed voor een kwart van de omzet van het lucht- en ruimtevaartbedrijf, zal enkele jaren in beslag nemen. Vakbonden zijn optimistisch over mogelijkheden personeel te herplaatsen. Vooral in de snel groeiende duurzaamheidssector is grote vraag naar technische vaklieden.

Op de beurs in Parijs is positief gereageerd op de aankondiging: de prijs van het aandeel EADS schoot als een raket omhoog. Blijkbaar verwachten ook beleggers op termijn meer van civiele productie dan van wapenproductie.

PELLE SCHARGAREN
Redacteur Economie

Advertentie

Omdat het leven al duur genoeg is

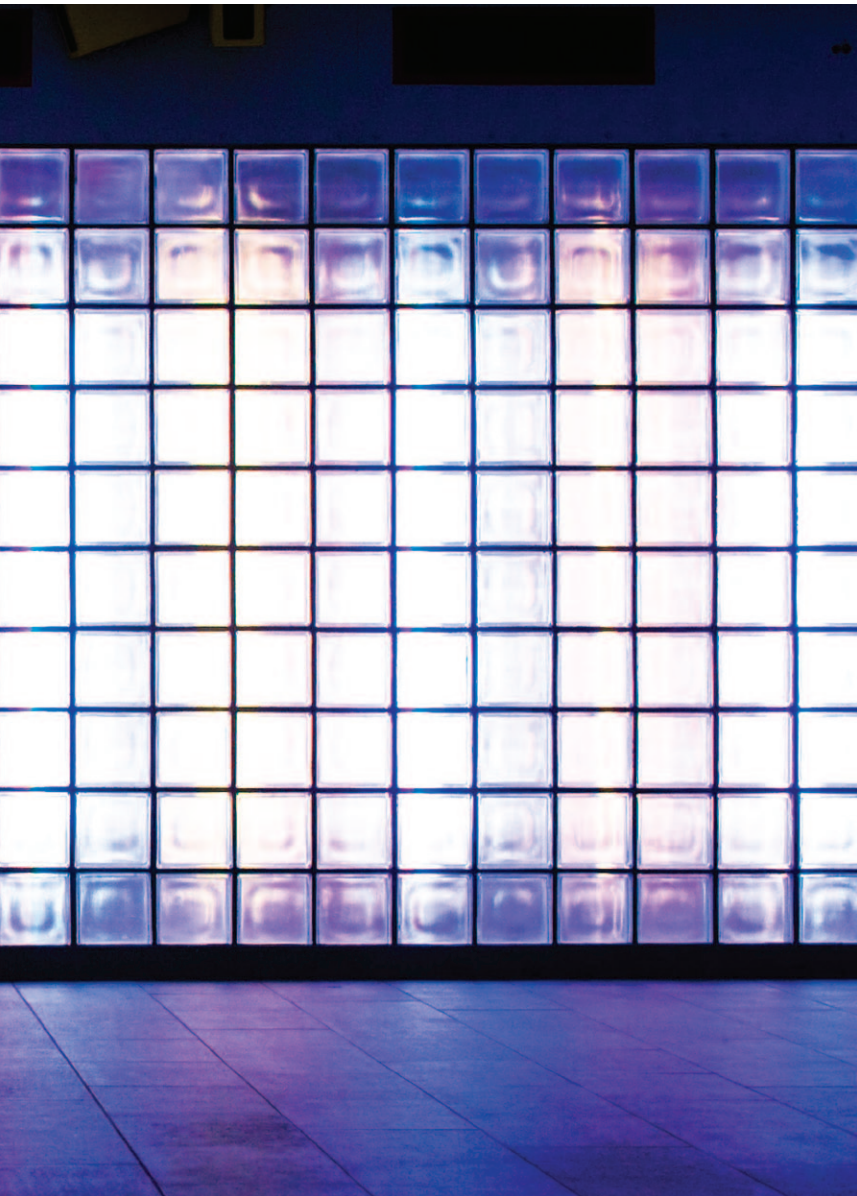
BONUS

Bij Albert Heijn weten we als geen ander hoe het is om krap bij kas te zitten. Wij betalen ons winkelpersoneel zelf immers ook beroerd. Om u na de dure zomermaanden toch van dienst te zijn hebben we nu een speciale aanbieding voor iedereen: Kies je eigen bonusaanbieding. Plak de oranje bonusaanbieding over de streepjescode van het duurste product in uw mandje en u betaalt slechts € 0,07!

Nederland

Rondje over het Binnenhof: de energierevolutie

Met de verkiezingen voor de deur vergelijken miljoenen mensen politieke partijen op voor hen belangrijke onderwerpen. Wij checken voor jou de belangrijke thema's. In deze aflevering een rondje door energiek Nederland.

CAMJO STAPPERS
Politiek redacteur

DEN HAAG. Tienduizenden mensen in het hele land werken, dag in dag uit, aan duurzame energie. Ze organiseren zich in coöperatief verband en gaan aan de slag. Ze realiseren een windmolen of kopen samen zonnepanelen en verzamelen voldoende klanten om voordelig echt groene stroom van eigen bodem in te kopen. Ze zetten gemeenten onder druk om een regionale aanbieder te steunen in plaats van het anonieme buitenlandse energiebedrijf. Samenredzaamheid is het nieuwe motto. De vormen zijn zeer divers, en natuurlijk lukt lang niet alles. Maar de energierevolutie is gaande en is niet meer te stoppen. De cijfers liegen er niet om.

In een visiestuk van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) van juni 2012, staat dat "decentrale energiesystemen al vrij snel kunnen voorzien in de energiebehoefte van meer dan 95 procent van de energieverbruikers in Nederland". Hier zit wel een adertje onder het gras, het gaat hierbij namelijk niet over de hoeveelheid gemaakte energie, maar over het aantal gebruikers. Een bedrijf telt hierin net zo zwaar mee als een huishouden. De 5 procent die niet bediend kan worden, gebruikt misschien samen wel net zo veel als de genoemde 95 procent.

✗	✓	✓	✓
✗	✓	✓	✓
✗	✓	✓	✓
✓	✓	✓	✓
✓	✓	✓	✓
✗	✗	✓	✓

Niettemin is het een indrukwekkend gegeven. Pleitbezorgers van decentrale schone energie zien hun gelijk dan ook bevestigd. Het Klimaatverbond, een vereniging van lokale overheden met ambitieuze klimaatdoelstellingen, reageerde dan ook verheugd op deze passage uit het beleidsstuk van het Ministerie.

De tijd van oude hippies en mislukte activisten is voorbij – ieder heeft zijn belang.

Een ander, minstens zo belangrijk signaal, is het gegeven dat er al meer dan 300 lokale initiatieven zijn die hard aan de weg timmeren om zelf schone energie te gaan opwekken en te gaan verkopen. „Het zijn allang niet meer alleen initiatieven van een paar overjarige hippies en mislukte activisten”, aldus bestuursvoorzitter Bert Kees Krewel van de landelijke vereniging 'voor, met, van en door lokale initiatieven', E-decentraal. „Lokaal worden de beste krachten gemobiliseerd, dwars door alle lagen, rangen en standen heen. Rechts en links bundelen hun krachten, de een omdat ze niet te veel willen betalen voor energie, de ander omdat ze boos is op de grote energiebedrijven, de derde omdat hij als ondernemer

kansen ziet en de vierde uit bezorgdheid voor het milieu. Dit is de toekomst en die ondersteunen wij van harte”.

Hoewel veel lokale initiatieven geboren zijn uit frustratie over de traagheid waarmee de politiek problemen oppakt, zien steeds meer mensen in dat het één niet zonder het ander kan. Er zal ook op het gebied van wetgeving, op nationaal of zelfs Europees niveau iets gedaan moeten worden. Zodat burgers lokaal, centraal, samen, duurzame energie op kunnen wekken.

Een voorbeeld daarvan is het geven van gelijke kansen aan alle energiedragers. Want hoewel een partij als de VVD roept dat het vooral windmolens zijn die subsidie ontvangen, is het in werkelijkheid scheef verdeeld, ten gunste van de fossiele en nucleaire energiebronnen.

Volgens Marcos Schmeed, van de lobbyorganisatie voor groene stroom, zouden alle subsidies op energie afgeschaft moeten worden. „Dan kan de markt echt haar werk doen en zal duurzame energie vanzelf gaan groeien. Wij doen ons best om de vraag naar lokaal opgewekte duurzame stroom te vergroten. De overheid moet alle bronnen gelijke kansen gunnen.”

Ongelijkheid in subsidies

De fossiele en nucleaire sector krijgen elk jaar 5,6 miljard aan staatssteun. Voor duurzame energie is dit jaarlijks 1,5 miljard. Energiedeskundigen voorspellen dat het gelijktrekken van overheidssubsidies de situatie snel zal doen kantelen. Overigens zijn een aantal duurzame opties nu al net zo goedkoop (of duur) als de fossiele en nucleaire broertjes.

Terug dus naar Den Haag. Hoe waarschijnlijk is het dat na de verkiezingen dit soort zaken geregeld worden? Volgens een woordvoerder van 'Klimaatkeuze' is er wel degelijk iets gaande. „Wij hebben voor www.klimaatkeuze.nl lang gepraat met alle partijen. Er lijkt zich een meerderheid af te tekenen voor een aantal ingrijpende maatregelen die het energiebeleid drastisch zullen veranderen. De kiezer is aan zet.”

pen van miljarden belastinggeld in zinloze projecten. In mijn boekje heet dat gewoon corruptie. Europa is geen klap veiliger geworden. Uw en mijn belastinggeld is gebruikt om een aantal fat cats nog dikker te maken. Het zal vast raar klinken uit de mond van een opsporingsambtenaar, maar ik kan het woord veiligheid bijna niet meer horen.”

De dossiers liggen sinds afgelopen vrijdag bij Justitie. Of vervolging zal plaatsvinden en tegen wie, is nog niet bekend. Oosterhof wil er verder niets over kwijt. De materie is politiek te brisant. „Ik hoop vooral dat de publieke opinie zich gaat roeren. Als je het aan de Euro-parlementariërs overlaat, verandert er niets. Die hebben er bij zitten kijken en zwijgen terwijl ze beter had-

den moeten weten.” Ze trekt een rapport uit een bureaulade. „Jaren geleden geschreven door de Britse burgerrechtenorganisatie State-watch en een organisatie uit uw land, het TransNational Institute. Het heet Arming Big Brother. Nee, inderdaad doorgaans niet de leetuur die wij lezen of serieus nemen. Maar in dat rapport wordt in feite het scenario voorspeld wat zich nu heeft ontvouwd.” Ze grinnikt en slaat een bladzijde open. „Weet U hoe ze die Group of Personalities noemden? Een 'Group of Dr. Strangeloves'. Dat is nog steeds de beste omschrijving. Maar dan wel een groep Dr. Strangeloves met bankrekeningen op de Kaaimaneilanden. Maar ook daar gaan we ooit nog wel eens achteraan.”

Nederland

Bedrijven via lobby en draaideur direct de Tweede Kamer in

Vakbonden, academici en maatschappelijke organisaties willen een eind aan gevaarlijke invloed van bedrijfsleven op overheidsbeleid.

DEN HAAG. In een open brief aan alle kandidaten voor de Tweede Kamerverkiezingen roepen ruim 200 academici en vertegenwoordigers van vakbonden en maatschappelijke organisaties hen op de lobbyinvloed van het bedrijfsleven op overheidsbeleid een halt toe te roepen. „De financiële crisis is veroorzaakt door een perverse lobby van banken en speculanten bij Nederlandse en Europese politici. Hun doel was deregulering van hun sector, waardoor allerlei onverantwoorde leningen en obscure financiële producten de markt konden overspoelen”, zegt politicologe Inge Weideveld van de Universiteit van Nijmegen en mede-initiatiefnemer van de brief.

Al eerder gingen er stemmen op in de Tweede Kamer om paal en perk te stellen aan de macht van lobbyisten. Uit onderzoek van *Nieuwsuur* bleek dat onder meer de tabaks- en wapenindustrie, maar ook het bankwezen, vaste voet aan de grond hebben in Den Haag. Daarop kondigden Kamerleden Esther Ouweland (PvdD)

en Ewout Irrgang (SP) aan met een eigen initiatief te komen voor regels voor lobbyisten. Zij vragen zich nu hardop af of de politieke besluitvorming rond gevoelige onderwerpen zoals gezondheid, klimaat en strikte regulering voor de financiële wereld sowieso wel beïnvloed mag worden door deze bedrijfstakken.

Als politicus kom je nog al eens uit aan de andere kant van de tafel

'Draaideur-carrières' zijn ook in Nederland niet ongewoon. Zo voert CDA-coryfee Elco Brinkman lobby voor tabaksfabrikant Philip Morris. Jack de Vries, voormalig CDA spin doctor, werkt nu bij public relations bedrijf Hill and Knowlton, dat in Brussel bekend staat om haar schimmige lobbypraktijken. Voormalig topmilitair Dick

„Maar nog problematischer dan het klassieke lobbyen lijkt het fenomeen 'draaideur-carrière' te worden”, zegt Weideveld. Hierbij verschijnen oud-politici ten tonele in hun nieuwe baan als lobbyist, voorzien van allerlei privileges dankzij hun netwerk in Den Haag. Of de omgekeerde situatie, waarbij juist mensen die eerst voor bedrijven werken vervolgens beleid gaan maken. „Zo zijn Italië's nieuwe premier Mario Monti, de nieuwe Griekse 'staatschuldmanager' Petros Christodoulou en ECB-president Mario Draghi allemaal voormalige adviseurs of bestuurders van zakenbank Goldman Sachs.” Goldman Sachs is uitgerekend een van de instellingen die veel 'rommelkredieten' heeft verkocht. Draghi kwam onlangs bovendien in opspraak omdat hij nog steeds lid is van de Groep van Dertig, een lobbyvehikel voor de grote private banken als Morgan Stanley en JP

Morgan Chase. Over de missie van de Groep van Dertig is geen misverstand: het tegenhouden van meer regulering van banken.

ING-topman Jan Hommen treedt vaak op als woordvoerder van deze informele lobbyclub. Hommen vindt het „niet meer dan logisch” dat er een beroep wordt gedaan op topfiguren uit de bankwereld om de crisis te helpen oplossen. „Als het erom gaat de complexiteit van de financiële wereld te doorgronden, dan vraag je toch geen advies van je buurman die brandweerman is?”, zegt hij. Integendeel, zeggen de opstellers van de brief. „Je kan van mensen die de problemen mede hebben veroorzaakt, niet verwachten dat ze met oplossingen komen die de maatschappij als geheel uit de crisis helpen, en niet alleen de banken en aandeelhouders”, voegen zij toe. „Je zet een pyroomaan toch ook niet aan het blussen?”.

Adbusts in de polder

AMSTERDAM Al vanaf het allereerste begin laten mensen afbeeldingen achter in hun omgeving. Of het nou de 40.000 jaar oude tekeningen zijn in Australië of schilderijen in de grotten van Lascaux in Frankrijk, die van de San in Afrika of de tekeningen van Nazca in Peru: mensen wilden altijd hun visie op de wereld kwijt. Dat is nog steeds zo. En waar

kan je dat beter doen, dan in de publieke ruimte?

Die publieke ruimte is in de loop van de jaren steeds kleiner geworden. Ze is verpacht, verkocht, en verhuurd. Stukje voor stukje uit het publiek domein gehaald. Alleen als je betaalt, kan je je boodschap nog kwijt in de daarvoor bestemde reclamezuil, bushokje of billboard.

Maar mensen vinden altijd wel een creatieve manier om hun verhaal te vertellen. Buitenreclame wordt steeds vaker 'gebruikt' voor andere zaken. Jarenlang was alleen de plastic buitenkanten van advertentieplekken het doelwit. Door wat letters hier en daar bij te plaatsen of juist weg te halen, kreeg reclame soms opeens een heel andere bood-

schap. De laatste tijd worden de posters zelf vervangen door een aangepaste reclame (adbust) of door een andere boodschap.

Wil je zelf ook je wereldvisie kwijt? Het schijnt niet al te moeilijk te zijn. Kijk op nrcnext.info/handleiding hoe je met een stukje pvc en een oud broodrooster zelf aan de slag kunt.

Internationaal

Duitsers stoppen met verrijking uranium na beleidsverandering

Sluiting Urenco is onderdeel van afbouwbeleid kernenergie.

MARGREET GRAVENZANDE
Redacteur Wetenschapseconomie

ESSEN. Het Duitse energiebedrijf RWE, grootaandeelhouder van uraniumverrijkingfabriek Urenco, gaat zijn aandelen toch niet verkopen. In plaats daarvan opteert RWE voor sluiting van de fabriek in Gronau, waar de brandstof voor tientallen kerncentrales wordt klaargemaakt. De Britse overheid zoekt wel kopers om haar deel van Urenco te privatiseren. De Nederlandse staat, 100 procent eigenaar van het Nederlandse deel van Urenco in Almelo, heeft nog geen voornemen om te gaan privatiseren.

Het besluit van RWE is verrassend, maar tegelijkertijd ook logisch. Na de kernramp in het Japanse Fukushima in maart 2011 heeft Duitsland besloten met kernenergie te stoppen en de laatste kerncentrale in 2022 te sluiten. Dat heeft de aanzet gegeven tot een *umdenken* bij de nucleaire bedrijven. Siemens verklaarde in september 2011 al helemaal uit kernenergie te stappen en E.On en RWE trekken zich steeds meer terug uit buitenlandse kernenergieprojecten. Zo stopte RWE in januari van dit jaar met de plannen om in Borssele een tweede kerncentrale te bouwen.

Hoewel er duidelijke belangstelling was voor overname van de aandelen door het Franse Areva, kiest de nieuwe ceo van RWE, de Nederlander Peter Terium, voor een radicale koerswijziging: „Er is simpelweg geen toekomst voor kernenergie.” Onder druk van de aandeelhouders is besloten om geen miljarden te incasseren voor de verkoop van Urenco Duitsland. „Verlies op korte termijn is naar onze overtuiging winst op lange termijn. We willen af van het dogma dat geld het beleid moet domineren. We gaan volop inzetten op decentrale duurzame opwekking. Dat kan zelfs betekenen dat RWE opgesplitst wordt in vele regionale bedrijfjes, omdat het nu te log is voor

Een beeld dat vaker te zien zal zijn: een stilgelegde kernreactor, zoals deze op Three Mile Island FOTO MIKE MUNCHEL

wat we gaan ontwikkelen. Maar dat staat nog te bezien”, aldus de van Es-sent afkomstige Terium.

Na het bekend worden van dit voornemen zijn de aandelen van RWE flink gestegen en die van mede-eigenaar E.On gedaald. Verwacht

Verlies op korte termijn is winst op lange termijn

wordt dan ook dat E.On uiterlijk eind deze maand komt met een mededeling over de toekomst van Urenco Duitsland. Als de stijging van de RWE-aandelenkoersen een indicatie zijn, kan dit maar één ding betekenen: sluiting van de fabriek in Gronau, net over de grens bij Enschede.

Hierdoor verliest Urenco in één klap ruim eenderde van haar productiecapaciteit. Het is goed denkbaar

dat dit van invloed is op de privatisering van het Britse deel. Demissionair Minister Verhagen van Economische Zaken vindt het nog te vroeg om te reageren.

Minister van Buitenlandse Zaken Rosenthal zegt in een verklaring het „een logische stap te vinden die tot nadenken stemt over de toekomst van het Nederlandse Urenco-deel”. De minister is betrokken bij deze portefeuille door de relatie tussen uraniumverrijking en de verspreiding van materiaal voor kernwapens. „Wat we in elk geval moeten voorkomen is dat uraniumverrijking gebruikt wordt voor de productie van kernwapens. De beste manier om dit te voorkomen, is door verrijking voor kerncentrales uit te bannen. Maar nu al een uitspraak doen of dat ook zal gebeuren, is voorbarig. De belangen zijn immers groot.”

In een toelichting aan deze krant zegt RWE-woordvoerder Hans Kom-

panus dat bij de beslissing van de aandeelhouders, naast simpele economische belangen, -de rol van kernenergie is immers uitgespeeld- ook de onherroepelijke keuze voor decentrale duurzame energie heeft meegepeeld. „Investeren in kernenergie en duurzame energie gaan nu eenmaal niet samen.” Ook de voortdurende confrontaties met demonstranten bij aandeelhoudersvergaderingen heeft zeker invloed gehad. „Ook afgelopen april was dat weer het geval. Dat zet de passerende aandeelhouders wel weer even aan het denken. In die zin is het zeker van belang geweest bij de beslissing. Ja, een compliment aan de volhouders...”

Die volhouders zijn nog immer actief, vooral aan Duitse, maar ook aan Nederlandse zijde van de grens. Zo vindt op 29 september in Gronau en Almelo een manifestatie plaats tegen Urenco. Maar dat lijkt in Duitsland binnenkort overbodig.

Urenco

Urenco (Uranium Enrichment Corporation) is een Duits-Brits-Nederlands uraniumverrijkingconglomeraat dat wereldwijd ongeveer 25 procent van de verrijkingcapaciteit bezit. In Duitsland zijn de aandelen in handen van de energiebedrijven E.On en RWE. In Groot-Brittannië en Nederland zijn de aandelen in handen van de overheid. Urenco heeft diverse verrijkingfabrieken, ondermeer in Almelo en Gronau. Urenco is ontstaan in 1970 met het in werking treden van het Verdrag van Almelo. De verrijkingfabriek in in Gronau werd pas in 1986 geopend. Daarvoor stond de West-Duitse verrijkingfabriek in Almelo.

Internationaal

Your money at work

Obama stelt overwinning veilig met radicaal plan om werkloosheid te bestrijden.

OSWALD SCHARGAREN
Correspondent Verenigde Staten

WASHINGTON. President Obama verraste gisteravond vriend en vijand met zijn plan voor de directe invoering van een liquiditeitsheffing: een kleine belasting op alle tegoeden in de VS die de gespaarde dollars elke dag een fractie minder waard maakt.

De sterk oplopende werkloosheidscijfers zo kort voor de verkiezingen nopen Obama tot een radicale aanpak. De Senaat blokkeerde in april het voorstel van de president

om via een belastingverhoging voor de rijksten budget te krijgen om de werkloosheid te bestrijden. Obama's boude plan voor een liquiditeitsheffing krijgt de naam 'Your money at work' en kon direct in overleg met de Amerikaanse centrale bank, de Fed, gerealiseerd worden zonder dat instemming van de Senaat vereist was. De opbrengst wordt besteed aan het creëren van banen in onderwijs en zorg.

De basis van het plan is een kleine belasting op het ongebruikt laten van geld. De overheid schrijft elke dag om middernacht een zeer klein percentage (0,01 procent) af van al het digitale geld in omloop in de VS. Biljetten verliezen elk jaar op 1 januari hun waarde, maar kunnen dan tegen betaling van de liquiditeitsheffing omgewisseld worden tegen nieuwe biljetten.

„Geld moet de samenleving dienen en niet andersom. Nu geld opgepot wordt, dalen de omzetten. Om de economie weer te laten brui-

sen, moeten bedrijven, beleggers en consumenten vandaag nog hun geld uitgeven in plaats van een jaartje te wachten. De liquiditeitsheffing is eigenlijk een soort negatieve rente. Dit zorgt voor economische activiteit en dus ruim baan voor Amerikaanse bedrijven”, aldus de woordvoerder van de president.

De verwachting is dat deze maatregel waarschijnlijk geflankeerd wordt door een reeks van aanvullende maatregelen om negatieve bijeffecten van de heffing tegen te gaan. Zo moet voorkomen worden dat er meer wordt gespeculeerd, of dat de extra bestedingen een negatieve impact op het milieu hebben.

Een belasting heffen op het ongebruikt laten van geld is overigens geen nieuw idee. Tijdens de crisis in de jaren '30 van de vorige eeuw, werkte de indertijd meest gezaghebbende Amerikaanse econoom, Irvin Fisher, dit idee uit voor president Roosevelt. Roosevelt durfde deze verandering indertijd niet aan, omdat

een belasting op liquiditeit een verstrekkend sociaal effect zou hebben. Hij was daarvoor gewaarschuwd door de topbankiers: „Een liquiditeitsheffing zou inderdaad de werkloosheid aanpakken, maar realiseerde de president zich wel dat dit voor altijd de samenleving op z'n kop zou zetten? Immers, door de belasting op geld moet het geld rollen en op zoek naar plekken om te investeren. De marktrente zou daarmee naar nul of zelfs onder nul zakken. Dat zou betekenen dat rijken dan niet langer automatisch rijk zouden blijven.”

Roosevelt voerde in plaats daarvan de New Deal in, een aanpak die Obama eerder wilde invoeren maar waarvan de financiering werd tegengehouden door de Amerikaanse Senaat. Nu grijpt Obama dus terug op Roosevelts optie B: de veel radicalere aanpak. En ook nu geldt dat deze aanpak de wereld zoals we die kennen, sterk zal veranderen en de verschillen tussen de rijkste 1 procent met de rest sterk zal verkleinen.

Bouterse duikt klooster in

Desi Bouterse treedt per onmiddellijk af als president van Suriname en trekt zich terug in een Zwitsers klooster. Wie hem opvolgt is nog onbekend. Bouterse-watcher Steef Ramhafasie zag het aankomen: „Bouta gedroeg zich de laatste tijd al vreemd. Hij leek zorgelijk over zijn zieleheil na zijn dood. Hij heeft zware misdaden begaan en kan dan wel door de aardse rechtbank zijn vrijgesproken, maar hij weet dat hij in het hiernamaals opnieuw rekenschap moet afleggen. Waarschijnlijk probeert hij zo in het reine te komen met zichzelf en de Almachtige.” SURIPRESS

Olympische vrijwilligers wachten bij het stadion op de openingsceremonie. FOTO DAWN

‘Olympisch pardon voor alle illegale medewerkers’

De burgemeester van Londen, Boris Johnson, wil dat alle illegalen die meegewerkt hebben aan de Olympische Spelen in Londen in aanmerking komen voor een verblijfsvergunning.

MARTINE VERREWEG
Redacteur Olympische Spelen

„De Olympische Spelen zijn zowel in sportief als economisch opzicht een doorslaand succes geweest. Dat zou niet mogelijk zijn geweest zonder de bijdrage die migranten zonder verblijfsvergunning aan de Spelen geleverd hebben, als sporter en als werknemer”, aldus de burgemeester.

Met name bij de Conservatieven was er lange tijd de angst dat de Spelen veel illegalen aan zouden trekken. Er is veel gedaan om werknemers zonder papieren te weren van het werk dat de Olympische Spelen met zich meebracht. In de aanloop naar de Spelen zijn meer dan 200 illegale werknemers bij de Olympische Spelen gearresteerd. Nog in juli, luttele dagen voor de start van de Spelen, werden twee bevelingsbeambten gearresteerd die geen geldige verblijfsvergunning hadden.

Toch is het niet waarschijnlijk dat daarmee alle ‘ongedocumenteerden’ van de Olympische Spelen zijn geweerd. Boris Johnson: „Als blijkt

dat zelfs de Olympische toorts waarschijnlijk door illegalen gemaakt is, dan moet je je afvragen of het mogelijk en wenselijk is om hen weg te houden van de Olympische Spelen. Juist bij de Spelen is meedoen belangrijker dan winnen. Waarom geldt dat dan niet voor de mensen die door hard te werken de Spelen mogelijk hebben gemaakt?”

Een aanzienlijke groep sporters bij de Olympische Spelen heeft een verleden in een ander land. Bij een land als de VS zaten er in de Olympische delegatie meer dan 30 sporters met een herkomst van buiten de VS. Voor de VS won bijvoorbeeld Leo Manzano, de zoon van een Mexicaanse illegaal, zilver op de 1500 meter. Ook in de Nederlandse delegatie zaten sporters van een buitenlandse herkomst, zoals de marathonloopsters Kiplagat en Kibet. Voor sportieve successen loont het zichtbaar om de grenzen open te stellen.

In de aanloop naar de Spelen werd gesteld dat de Spelen voor veel werkgelegenheid zouden zorgen. Maar liefst 98 procent van de bedrijven die opdrachten verkregen door de Spelen zijn Brits. Uit de cijfers van de Olympic Delivery Agency (ODA) die verantwoordelijk is voor de infrastructuur van de Spelen, blijkt echter dat vier op de tien werknemers die bij de Olympische Spelen betrokken zijn, uit het buitenland afkomstig is. Bij de overige zes werknemers kan het ook nog eens gaan om buitenlandse werknemers die tijdelijk in Engeland wonen. Ondanks alle oproepen van de ODA om zoveel mogelijk Engelse werknemers aan te trekken, blijken de Britse bedrijven toch op grote schaal voor buitenlandse werknemers gekozen te hebben. Het laat zich raden hoeveel immigranten zonder verblijfsvergunning werk hebben gekregen via de Spelen. De bedrijven hebben kennelijk juist een grote behoefte aan buitenlandse werknemers. En eigenlijk vinden zij het zelf ook oneerlijk om de rekening dan bij de illegale werknemers te leggen.

Iwan

Liever autonoom

En betere wereld begint bij jezelf. Of ik een column wil schrijven over keuzes door mensen en overheid, waarmee de sport kan bijdragen aan een betere wereld. Dat lijkt me een nodeloze vernauwing van een belangrijk onderwerp. In sport gaat het net als in de rest van de maatschappij om mensen. Jij en ik. Het zijn dezelfde keuzes die twee vriendinnen van me maakten. Ze heten Elle en Esmeralda. Wonend in het gezellige Utrechtse multicultuurtje Lombok. Gezellige andere culturen en veel Nederlandse GroenLinks-mensjes. Alles leuk totdat de kinderen naar school moesten.

De burens redde iedere ochtend ineens hun kroost naar andere wijken. Want ja, op de zwarte school om de hoek was het niveau toch anders. E en E besloten hun kids toch op de buurtschool

Er zijn geen keuzes in sport. Er zijn mensen.

te stallen en ook als ouders te gaan participeren. Pa ging bij de lokale voetbalclub aan de slag waar zoonlief al snel een bondje sloot met die andere pingelaar. Een kleine Turk. Wat heeft dit te maken met sport? Alles begint in je eigen leven. Er zijn geen keuzes in sport. Er zijn geen overheidskeuzes. Er zijn mensen.

En die zijn autonoom. Moedige keuzes komen niet uit de overheid of regelgeving.

Mensen maken het verschil. Veranderingen komen van onderop en niet van bovenaf. Een zaadje is genoeg om hele bossen te laten ontstaan. Ruud Gullit komt ook uit een zwarte wijk, niet in Utrecht maar uit Amsterdam. Thuis was geen geld, dus voetbalde hij eerst op pleintjes. Hij werd in 1987 verkozen tot beste voetballer van Europa. Hij droeg de prijs op aan de toen nog op Robbeniciland verblijvende Mandela. Het was de keuze van een man. Geen beleid. Geen overheidskeuze. Maar de impact was vele malen groter dan die van welke politieke verklaring ook. Mandela –zelf een fanatiek voetballer– kwam vrij. Maar of je nu Ruud, Nelson, Elle of Esmeralda heet, een betere wereld begint bij jezelf.

IWAN VAN DUREN

Voetbal

Ajax verkoopt derivaten Feyenoord

Ajax verliest zijn grip op de win-winsituatie die een duel met Feyenoord opleverde. De verkoop van haar Feyenoord-derivaten kan Ajax misschien wel een nieuwe speler opleveren.

Ajax heeft na het begin van de competitie zijn derivaten Feyenoord van de hand gedaan. Feyenoord heeft zich verzekerd tegen het risico om aan het einde van het seizoen 2012-2013 Europees voetbal te missen. Ajax was erin geslaagd om dit risico over te nemen. Het plan kwam van Marc Overmars, sinds juli directeur voetbalzaken van Ajax. Marc Overmars: „Het komt er op neer dat er een win-winsituatie ontstaat als we tegen Feyenoord spelen. Als we winnen, boeken we een sportief succes en komt titelprolongatie dichterbij. Als we per ongeluk verliezen, neemt daarmee de kans af dat Feyenoord Europees voetbal mist en de verzekeringspremie uitgekeerd wordt.” Marc Overmars erkent dat het onorthodox is, maar „de huidige financiële situatie van Ajax maakt het noodzakelijk om nieuwe wegen te bedenken.”

Dat Ajax de derivaten alsnog van de hand deed, heeft waarschijnlijk te maken met de navraag die de Autoriteit Financiële Markten gedaan heeft. Jeroen Slop, financieel directeur van Ajax: „Voor Ajax staat natuurlijk het sportieve belang voorop. Als men van mening

is dat onze sportieve belangen beter beschermd worden door deze derivaten niet te bezitten, dan is dat alleen maar sportieve winst voor ons. Bovendien krijgen we zo financiële lucht om nieuwe spelers te kopen of huren.” Feyenoord wil niet reageren op de ontwikkelingen. „Het maakt ons niet uit hoe onze verzekering werkt, als hij maar werkt. Daarbij: we hopen dat hij niet gaat werken.”

ARD BLINKE

Advertentie

Brieven

Bedankt, Nederland!

Met interesse las ik 'Nieuwe prullenbakken in kleine gemeenten' (NRC Next, 7 september). Toen ik in 2002 vanwege religieus geweld asiël aanvraag in Nederland, thuisland van Shell, was ik erg onder de indruk van de netheid van Nederland. Nergens troep op straat, prachtige voortuintjes, blinkende auto's, wegen zonder gaten, en het gas werd niet afgekeld maar gewoon gebruikt om te koken. In zo'n land wilde ik graag wonen en meedoen.

Na slechts negen jaar vond Justitie een blunder: ik had tijdens de zesde verhoorsessie de maanden juni en juli door elkaar gehaald. Dus moest ik weer weg. Maar dat snap ik wel: als je in zo'n schitterend land wil wonen, moet je perfect zijn. Elk foutje, hoe klein ook, kan niet worden getolereerd. Wet is wet. Maar mij hoor je niet klagen. Vastgebonden in het vliegtuig naar Abuja mijmerde ik nog na over de goedheid van de Nederlanders. Niet alleen betaalden ze mijn vliegreis terug, maar ook hadden ze de perfecte baan voor me. Ik kon, na een korte training, aan de slag als fact cleaner bij pijplijnbeveiligingsbedrijf KickerDrill, volledig gefinancierd door Shell. Bedankt, Nederland!

JONATHAN GOODLUCK
Goi, Nigeria

Drukke treinen

Al enige tijd reis ik 's ochtends in een overvolle trein van Arnhem naar Utrecht, en aan het eind van de middag in een overvolle trein weer terug. Vooral 's middags sta ik vaak wiebelend op het balkon met een stuk of tien medepassagiers. We zijn hongerig, zweterig, moe en chagrijnig, en moeten ook nog staan. Dan kijk ik wel eens naar mijn tas die op de grond ligt, met daarin een boek om verstrooiing te bieden na een intensieve werkdag. Maar er is geen ruimte om te bukken.

Op die momenten vraag ik me af of dit nou de manier is om meer mensen naar het openbaar vervoer te trekken. Waarom wordt er niet meer materieel ingezet? Moet je zien hoeveel comfort, en dus reizigers, dat gaat opleveren. Maar goed, tot die tijd zie ik mij genoodzaakt tot een alternatieve maatregel. Zit u wel eens in die trein? Dan zeg ik: tot ziens. Want het zou zo maar kunnen dat ik besluit om bij drukte op uw schoot plaats te nemen.

H. REIZIGER
Arnhem

Stempotlood

Met het oog op de naderende verkiezingen wil ik uw aandacht vragen voor het volgende. In ons moderne Nederland krijgen we het helaas niet voor elkaar om op een moderne manier onze stem uit te brengen. Nee, wij doen het allemaal nog lekker met de hand. Dit kost niet alleen buitengewoon veel papier (het halve Amsterdamse Bos), maar is ook nog eens bijzonder arbeidsintensief. Daarnaast dwingt het je om uren op te blijven om zo met een gerust hart te kunnen gaan slapen. Ik pleit er daarom voor dat de nieuw te vormen regering hier direct een topprioriteit van maakt, zodat we dit in 2014 bij de Gemeenteraadsverkiezingen niet nog een keer hoeven mee te maken. Maar het ergste is dit: op 12 september word ik gedwongen om met een rood potlood mijn stem uit te brengen. Ik ben het hier faliekant mee oneens. Het is in dit land verboden om op welke wijze dan ook in of bij het stemlokaal invloed uit te oefenen op de stemkeuze. Een rood potlood staat voor mij gelijk aan een verkapt stemadvies. Ik neem daarom uit protest mijn eigen grijze potlood mee. Ik hoop u ook!

JAN-WILLEM SCHAAP
Zijtaart

Voorspellingen van niks

Hoe komt het dat voorspellingen over het aandeel duurzame energie er stevast naast zitten?

BORIS VINOGRADOV
Onderzoeker

In 2000 voorspelde het Internationale Energie Agentschap (IEA) dat in het jaar 2020 wereldwijd 3 procent van alle energie uit hernieuwbare bronnen (zonder waterkracht) opgewekt zou worden. Dat leek toen nog best haalbaar. Dat getal was weliswaar mijlenver van de 100 procent waar we uiteindelijk naartoe willen, maar een serieus agentschap moet natuurlijk realistisch blijven.

Helaas, zelfs met al dat realisme zaten ze er jammerlijk naast. In datzelfde jaar 2000 barstte de dot-com-bubble, en liepen economieën wereldwijd averij op. In de jaren daarna krabbelde ze langzaam weer op, tot in 2008 de zwaarste financiële crisis sinds de jaren dertig van de vorige eeuw toesloeg, die nog altijd woedt. Die economische schokken hadden weinigen voorzien. Echt kwalijk kun je het IEA zijn miskleun dus ook weer niet nemen.

Het aandeel hernieuwbare energie zal in 2020 geen 3 procent zijn. Dat percentage werd namelijk al gehaald in 2008.

De cijfers zijn afkomstig uit een lange lijst van stevast te lage groeivoorspellingen voor duurzame energie, in wind en zonne-energie, in het Westen en in Azië.

Experts schatten de groeikansen van 'duurzaam' stelselmatig te laag in. In een geruchtmakend artikel voor het weblog Grist probeerde de Amerikaanse journalist David Roberts te begrijpen waarom. Zijn analyse is dat de opkomende duurzame energiesector nog onoverzichtelijk is: talloze kleine bedrijfjes bestaan er naast een paar grote, met activiteit en innovatie in allerlei richtingen. Heel anders dan in industrieën als -zeg- olie of kernenergie, waar een duidelijk handjevol giganten alle ontwikkelingen bestiert. Roberts geeft toe dat er andere factoren meespelen: de olieprijs was dramatisch laag in 2000, heel anders dan nu. En veel energiebeleid was nog niet ingezet, zoals het succesvolle gearandeerde zonne-energie-tarief van Duitsland en de spectaculaire investeringen van China in wind- en zonne-energie.

Hoe dan ook, er zijn twee opties. Ofwel: stevig duurzame energiebeleid en een stijgende olieprijs zetten wel degelijk zoden aan de dijk. Ofwel: duurzame energie groeit op eigen kracht, tegen alle economische trends en cynisme in.

En Nederland? Wij zijn een ontwikkeld, welvarend land met een sterke technologie- en energiesector, dat het toch heeft gepresteerd om op duurzame-energiegebied achteraan te lopen in Europa. Waar Duitsland rond de 3 procent van zijn elektriciteit uit zonne-energie haalt, zit Nederland op 0,1 procent. Dit komt mede dankzij een minimaal en zwalkend duurzame-energiebeleid.

Maar zelfs ons land ontsnapt niet aan de duurzame-energiegroei. Eind augustus meldde het CBS dat er in 2011 in Nederland 40 Megawatt aan zonnepanelen is geïnstalleerd, twee keer zo veel als in 2010. En dat tijdens een crisis, in het jaar dat de subsidie op zonnepanelen bij het grofvuil gezet werd.

Nog één voorspellinkje dan? Op 22 augustus voorspelden het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) en het Energie-onderzoekscentrum ECN de groei van duurzame energie in Nederland. We zullen de afgesproken 14 procent in 2020 niet halen, concludeerden de onderzoekers sombertjes. Een zuinige 8 procent, een verdubbeling van het aandeel nu, achten ze waarschijnlijker. We zullen zien.

Boris Vinogradov is onderzoeker op het gebied van energie-systemen aan de TU Delft

Geen viezeriken uit vrije wil

De verkiezing van de grootste viezerik doet afbreuk aan het financiële belang van onze bedrijven.

DICK BENSCHOP
President-Directeur van Shell Nederland
ROLF FOUCHIER
Chief Executive Officer van E.On Benelux
ERWIN VAN LAETHEM
Chief Executive Officer van Essent/RWE

Wij zijn onaangenaam verrast door de bijdrage van de initiatiefnemers van de 'Verkiezing van de grootste viezerik 2012' (Opinie, 4 september jl.), waarbij wij worden gerangschikt op basis van de milieuprestaties van onze bedrijven. In dat artikel worden wij beschuldigd van milieuvuiling, het stelselmatig plunderen van de aarde, het blokkeren van de door de schrijvers kennelijk zo gewenste doorbraak naar „een schone, eerlijke, duurzame en betaalbare energievoorziening”. Dat is nogal wat.

Ten eerste willen we even opmerken dat we de betreffende 'verkiezingssite' (www.vieze50.nl) smakeloos vinden. De discussie over hoe wij met onze aarde omgaan is niet gebaat bij een website die eruit ziet alsof het gaat om de verkiezing van een nieuw model of zang-idool.

Genoeg over de vorm, het gaat om de inhoud.

Ja, wij zijn de bazen van bedrijven die voor uw energievoorziening zorgen. Wij halen honderden miljarden liters olie per jaar uit de grond en verkopen die. Wij winnen uranium zodat we in kerncentrales stroom kunnen maken. Wij halen kolen uit de mijnen van landen als Argentinië, Bolivia en Zuid-Afrika. En ja, dat gaat misschien gepaard met enige vervuiling en wat sociale problemen, niet alleen bij de winning en verwerking maar ook bij de verdere productie en het gebruik van de restproducten. Die constatering is op zichzelf juist. Maar dan blijven er twee belangrijke vragen over.

Ten eerste: zijn wij hiervoor verantwoordelijk? Nee, wij denken niet dat wij verantwoordelijk zijn voor de gevolgen van onze bedrijfsvoering. Het zijn de consumenten die, dag in, dag uit de keuze hebben om een ander product te kopen of zelfs niets te kopen. De vraag van miljoenen consumenten dwingt ons om steeds meer grondstoffen te winnen en te gebruiken. Natuurlijk zoeken we naar alternatieven, maar om dat goed te kunnen doen moeten we wel voldoende winst halen op onze kernactiviteit. Wij zijn het niet die elk jaar om meer benzine, elektriciteit en consumptiegoederen vragen. Wij volgen slechts de markt.

De tweede vraag luidt: is de door ons gecreëerde economische groei niet nodig om eventuele negatieve effecten van onze praktijken te compenseren en op te ruimen? Naar onze mening is dat het geval. Wij moeten daarom elk jaar blijven groeien en winst blijven maken. Enerzijds kunnen we die investeren in nieuwe markten en bijvoorbeeld nieuwe mijnen en olieplatforms, en anderzijds moeten we een spaarpot aanleggen voor het geval wij gedwongen worden om schade te compenseren en te repareren.

Wij staan open voor elke dialoog over onze verantwoordelijkheden. Onze bedrijven zijn onder andere in Nederland gevestigd omdat we zo prettig en beschaafd met burgers, overheid en maatschappelijke organisaties in gesprek zijn. Het debat is boeiend en levendig. Laten we vooral op dat niveau met elkaar in contact blijven. Laten we afspreken dat we ons niet door een paar milieu-gekies laten provoceren om in te gaan op een absurde verkiezing. Wij houden ook van het milieu en zijn alledrie trouw donateur van het Wereld Natuur Fonds.

De drie opstellers wijzen persoonlijke verantwoordelijkheid voor vervuiling door hun bedrijven met klem af

Rob

Droomdag

Laten we eens gek doen. Laten we ons voorstellen dat de financiële sector na jaren van schandalen-zonder-te-betalen ineens collectief het boetekleed aantrekt. „Jullie Occupyers en Franse presidenten hebben gelijk: wij 1%-ers hebben zitten prutsen. Reguleer ons maar, houd je niet in, we willen het zelf ook graag. En vergeet een fikse belasting op financiële transacties niet.”

Laten we wat verder dagdromen: de rijkste 0,0013 procent, die 33 procent van 's werelds geld heeft verstopt op diverse Cocktaileilanden, wordt spontaan door schaamte overmand. „We betalen vanaf nu netjes belasting thuis, toptarief. Promise. Echt, ontkluit ons maar, daar voelen we onszelf ook beter bij.” Menig megamagnaat vult netjes het eigen E-formulier in, met de tong uit de mond van het nullen schrijven.

En als klap op de vuurpijl worden alle schulden per meteen kwijtgescholden

Hoera! Hieperdepieperdepiep. Yes it can! Overal blij gezichten. Alle grafieken klimmen blij omhoog. Iedereen zijn baan terug, consumentenvertrouwen hersteld, bezuinigingen afgeblazen, slechte banken omgeduwd en opgeveegd. Crisis is over if you want it. We vieren een week feest en zoenen vreemden op straat. Het is de herfst 1989 van het kapitalisme, de Val van de Wall Street, het einde van Greed is Good, Gordon Gekko en het Grote Graaien. Hier hebben we al die tijd op gewacht.

Hè hè.

Maar dan? Als we na een week feesten de lege flessen inleveren en weer bij Albert Heijn met onze ING-pas staan te pinnen, overvalt ons een unheimisch Unbehagen. Want: wat is er nou feitelijk veranderd? Geld stroomt nog steeds van arm naar rijk: mensen met geld krijgen rente, mensen met schulden betalen rente. BNP's moeten daarom steeds maar groeien. Consumptie davert door, klimaat- en voedselcrisis daveren mee. Wat is dat voor een idioot systeem? Het is in elk geval geen houdbaar systeem. Voor een echte duurzame regime change is meer nodig.

Maar goed, een mooi begin vandaag. Wees erbij.

ROB WIJNBERG

Commentaar

Einde van de inhumane asielgevangenschappen nabij

Het is te prijzen dat een ruime Kamermeerderheid sinds vrijdag de ambitie uitdraagt om detentiecentra voor vreemdelingen voor het einde van het jaar te sluiten. Een wetsvoorstel met die strekking wordt vandaag in de Tweede Kamer ingediend. Daarmee is de afschaffing van deze inhumane praktijk vrijwel zeker.

Nederland sluit jaarlijks zo'n zesduizend vreemdelingen op. Niet omdat ze een strafbaar feit hebben gepleegd, maar omdat ze de juiste papieren niet hebben. Ze wachten op de uitslag van hun asiolverzoek of op uitzetting.

Nederland detineert vreemdelingen veel vaker en langer dan andere (Europese) landen. Bovendien is het regime onnodig streng. De gevangenen worden zestien uur per dag opgesloten in een tweepersoonscel, krijgen slechts twee uur per week bezoek en kunnen niet leren of werken. Zij zitten daar langdurig vast in onzekerheid, soms jarenlang, bijvoorbeeld omdat het land van herkomst ze niet terug wil of kan nemen. Terwijl ze niets crimineels hebben gedaan.

De Nederlandse vreemdelingendetentie

kreeg de afgelopen maanden hevige kritiek. In augustus werd de regering gewaarschuwd door het Anti-Foltercomité van de Raad van Europa dat het automatisch gebruiken van handboeien bij transport van vreemdelingen (hier normale praktijk) disproportioneel is. Het comité stelde verder dat hongerstakers niet systematisch in een isoleercel mogen worden geplaatst en constateerde dat er in de detentiecentra onvoldoende medische zorg beschikbaar is. Ook bekritiseerde het comité het feit dat er geen onderwijs of werk wordt geboden, terwijl vreemdelingen vaak langdurig en buiten hun schuld in detentie verblijven. Tijdens een bijeenkomst van de VN-Mensenrechtenraad in mei spraken Zweden, Griekenland, Brazilië en Ecuador Nederland aan op de manier waarop vreemdelingendetentie in Nederland is geregeld. Ook pleitte Nationale Ombudsman Alex Brenninkmeijer al voor alternatieven voor de huidige vreemdelingebewaring, die ook hij 'inhumaan' noemde.

Vanwege de onzalige gedoogconstructie met de PVV heeft het kabinet-Rutte de internationale kritiek nooit serieus genomen. Laat staan actie ondernemen. Gelukkig vindt dus nu een ruime politieke meerderheid dat de detentiecentra tot het verleden moeten gaan behoren. Daarmee voorkomen we nog meer kritiek en schade aan het imago van Nederland. En kunnen we weer werken aan onze ambitie om gidsland te zijn voor de internationale rechtsbescherming.

Openbaringen

Ik was een slaaf van het geld en mijn hoogmoed

Na zeven maanden radiostilte doorbreekt Erik Staal, voormalig bestuursvoorzitter en directeur van woningcorporatie Vestia, het zwijgen. Hij is tot inzichten gekomen.

ELVIRA FORTUNATO
Correspondent Caribisch Gebied

Sterk staaltje berouw op Bonaire
FOTO WMC

Nu alle andere woningcorporaties opdraaien voor het miljardenverlies van Vestia, wil de gewezen topman een fonds oprichten voor gedupeerde huurders en woningzoekenden. Die zullen door herstructurering, huurverhogingen en de verkoop van de sociale woningvoorraad aan commerciële beleggers in de problemen komen. „Ik ken die jongens”, zegt Staal over vastgoedbeleggers. „Zij hebben geen kaas gegeten van sociale verhuur. Ik zie de bui al hangen als zij onze woningcomplexen in handen krijgen: sloop, doorverkoop aan malafide pandjesbazen en gedwongen uitverhuizingen van bewoners.”

Staal blijft de man met het volkshuisvestelijke hart. De zeven maanden in ascetische afzondering op Bonaire deden hem inzien welke ramp hij, juist voor de volkshuisvesting, heeft veroorzaakt. „Het is niet ondenkbaar dat het hele volkshuisvestelijke bestel op de schop gaat door de derivatenkwesatie”, vreesst Staal. „De politiek is er rijp voor en burgers zijn boos. Terwijl de oorzaak van dit probleem niet bij de volkshuisvesting ligt, maar bij de kapitaalmarkt. En bij mij.” De volkshuisvesting is een maatschappelijke verworvenheid waar Nederland trots op moet zijn, vindt Staal. „Het is doodzonde om dat kapot te laten gaan. Ook ik was trots op mijn corporatie, maar zag te laat in dat ik ondertussen heulde met een vijand.”

Lange tijd droeg de sector Staal op handen. De grootste woningcorporatie van Nederland slaagde er onder zijn bezielende leiding immers in ook de sociaalste te zijn. Staal ging door voor een bestuurder die zich sterk betrokken voelde bij zijn vaak armlastige huurders. Zijn imago kreeg een knauw toen bleek dat zijn eigen salariering een half miljoen bedroeg. Men begon zich te ergeren aan zijn arrogante houding. Bovendien maakte Staal er geen geheim van dat hij zijn treasury gebruikte als winstmachine. Iedereen wist dat hij leende tegen een rente van 2 procent en een grote 'derivatenwinkel' had bij een aantal internationale banken. „Onvoorziene omstandigheden en een paar frauduleuze partners hebben onze derivatenconstructie de nek omgedraaid”, zegt Staal nu. Hij wil er niet teveel over zeggen omdat het OM de zaak nog in onderzoek heeft. „Maar die verdubbeling van onze rentetermijncontracten tot 10 miljard euro in 2010, dat ging buiten mij om”, wil hij wel even kwijt.

Toen het derivatenschandaal bij Vestia begin dit jaar bekend werd, trok Staal zich schielijk terug op Bonaire, waar hij in 2010 een villa kocht. Sindsdien heeft hij met niemand in Nederland gecommuniceerd en vooral veel nagedacht. „Ik ben een aimabel man met visie en overtuigingskracht. Daar maak je als bestuurder gebruik van om dingen voor elkaar te krijgen. Maar

er zijn grenzen aan charme. Iemand als Gerrit Zalm kun je met goede argumenten wel tot iets bewegen, maar de meeste van zijn collega's bij de banken willen gewoon gepaaid worden. Met een zeiljacht op het IJsselmeer maak je niet veel indruk. Maar een fles Bollinger en gastvrijheid in je eenvoudige villa op Bonaire, dat heeft effect. Dan kies je daar dus voor. Ook in het belang van je onderneming.”

„Toch heb ik een inschattingfout gemaakt. Mijn salaris was te hoog voor een woningcorporatie. En met de derivatencontracten namen we te veel risico. Ik was er te weinig van doordrongen dat een sociale inborst ook echt tot uiting kan komen in de financiële keuzes die een bestuurder maakt. En dat het vermogen van een maatschappelijk gebonden organisatie ook maatschappelijk gebonden moet blijven. Dat betekent dat je er niet mee moet gaan spelen op de financiële markt, waar andere waarden gelden, zoals risico, seks, macht, testosteron en zelfoverschatting. Er heerst geen ethiek, er is geen regulering. Maatschappelijke verantwoording bestaat niet op de financiële markt. Geld van huurders hoort daar dus niet thuis. Dat moet bij alle maatschappelijke ondernemingen tussen de oren komen.”

Jarenlang was Staal juist zeer ingenomen met zijn eigen successen op de financiële markt. „Heulen met de vijand”, noemt hij het nu. Vanwaar die ommezwaai? „Ik dacht dat ik volkomen vrij was en me had losgemaakt van de Nederlandse kleinburgerlijkheid en bureaucratie. Maar in feite was ik een slaaf. Van het grote geld en mijn eigen hoogmoed. Ik ben gaan helpen bij de bouw van mijn nieuwe villa en kwam zo in contact met een Bonairiaanse bouwvakker. Hij zag dat ik me niet goed voelde en hij heeft me naar zijn tante gestuurd, een voodoo-genezers. Zij nam me mee naar een van de druipsteengrotten en hield me daar geruime tijd vast. Het was er pikdonker en heet. Zij deed haar rituelen totdat alles bij me los kwam: mijn wroeging, mijn hoogmoed. Ik realiseerde me dat ik een slaaf ben geweest. Over de consequenties durf ik nauwelijks na te denken, nu ik beseft dat ik het vertrouwen van anderen heb misbruikt. Ik ga nu mijn geld ter beschikking stellen aan een solidair fonds om de klappen op te vangen van Vestia's val. Het is schrijnend dat huurders nu vastzitten in hun huis omdat ze voor een nieuwe huurwoning veel meer moeten gaan betalen. Dat geldt niet alleen voor de Vestia-woningen. Alle corporatiewoningen in het land zullen duurder worden. Dat komt door keuzes van het kabinet-Rutte. Maar ook omdat alle corporaties moeten opdraaien voor het verlies bij Vestia. Die verantwoordelijkheid voel ik maar al te goed. Ja, ik heb mijn pensioenpremie van 3,5 miljoen al gereserveerd voor dat fonds.”

Moderne mythen

Realisme is: Eis het onmogelijke

Wat zijn de kleine verhalen waar de moderne mens in gelooft? Wekelijks vertelt Arjen van Veelen zo'n moderne mythe. Vandaag: realistisch zijn.

FOTO 'S MIHAI TAMASILA

ARJEN VAN VEELLEN

De gelukkige zaterdagmiddagshopper ziet ze bij hoge uitzondering nog wel eens door de stad lopen. Sommige ouders wijzen hun kinderen dan op deze nazaten van een ooit alom aanwezige soort: „Vroeger, toen wij jullie leeftijd hadden, zag je ze overal!” Hun populatie is de laatste decennia inderdaad schrikbarend teruggenomen, maar “beschermd” zijn ze daarentegen niet.

De demonstrant is een schaduw uit lang vervlogen tijden. De straat opgaan om ons ongenoegen te uiten, dat doen de meesten van ons niet meer. In de woelige jaren '60 en '70 deed men niet anders, zo leren we tegenwoordig op school. Men bezette universiteitsgebouwen, liep demonstraties, blokkeerde straten, kraakte panden, schreef pamfletten en ketende zich aan bomen, dat het een lieve lust was. Arbeidersrechten, abortus, vaderschapsverlof, medezeggenschap en milieubescherming zijn slechts voorbeelden van de vele verworvenheden die men zo wist af te dwingen. Maar tegenwoordig wagen we ons daar niet meer aan: actievoeren is niet meer van deze tijd.

Hebben we dan niets meer te klagen? Zijn we dan allemaal tevreden? Wis en waarachtig niet! Economisch gezien ging een en ander wel eens een stuk gemakkelijker. Thuiszorg, museum, school en de werkloze buurman weten inmiddels niet meer hoe ze financieel moeten rondkomen. Onze baas is nog steeds een autoritaire zak, onze wiskundeleraar nog steeds een seksueel gefrustreerde chauvinist, en -eerlijk is eerlijk- we zijn nog altijd niet dol op de politiek. Om over milieuvriendelijkheid, honger, oorlog en ellende wereldwijd nog maar te zwijgen. In de hoogtijdagen van de demonstrant stonden we er heus niet slechter voor dan nu.

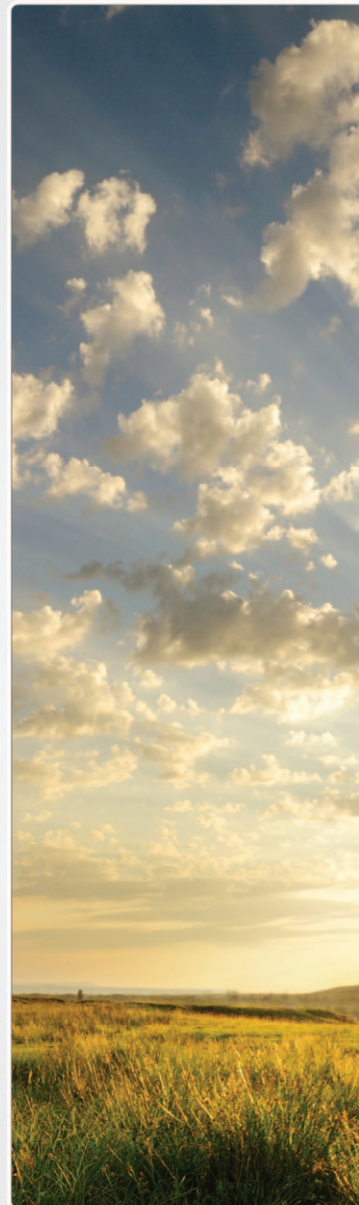
Als er iets veranderd is, de afgelopen decennia, is het met andere woorden vooral datgene dat men vroeger 'actiebereidheid' pleegde te noemen. Gek eigenlijk: we weten precies waar het aan scheelt, en we klagen er ook graag over.

Maar we doen er tegenwoordig heel weinig aan. Natuurlijk: we zijn het heus wel eens ergens mee oneens, en willen daar dan ook best voor uitkomen. En ja: dan tekenen we wel degelijk bezwaar aan!

Bijvoorbeeld door geld te storten op giro 555. Of we dragen een armbandje, als steunbetuiging voor de 'strijd tegen kanker'. We zamelen geld in voor de Clinicclowns, of 'liken' op Facebook een oproep voor de vrijlating van Orka Morgan. Onze koffie is fairtrade, onze eieren zijn 'scharrel', en we wassen alleen nog maar op 30 graden.

Maar we weten heus wel dat we meer uit de kast zullen moeten halen, als we de wereld écht willen veranderen. En toch vertikken we het. Wat is er met ons aan de hand? We zijn, zoals men dat tegenwoordig zegt, 'realistisch' geworden. Dat betekent dat we nu weten dat sommige zaken eenmaal zijn zoals ze zijn: oneerlijk, onfatsoenlijk, onplezierig of onsmakelijk. Natuurlijk: we hopen ergens nog altijd wel op verbetering. Maar we moeten ook praktisch blijven! We kunnen best ons steentje bijdragen. Maar ons er domweg tegen verzetten, dat is zinloos, zo vinden we nu.

Het gekke is, dat de generatie die dit 'realisme' heeft geïntroduceerd, precies dezelfde generatie is geweest die vroeger wél bij schering en inslag de straten opging. De mensen die nog vurig geloofden in een betere wereld hebben ons -toen ze, na de 'roerige' jaren '70 zelf op het pluche waren neergezegen- geleerd om eigenlijk nergens meer in te geloven. Wim Kok schudde ons de 'ideologische veren' af. 'Paars' polderde en privatiserde. Groen-Links noemt zichzelf voortaan 'links-liberaal' en tekende een 'Kunduz-akkoord'. En de SP zet het halve partijprogramma bij het grofvuil, in de hoop de VVD tot coalitievorming te kunnen verleiden. Vakbonden zijn verworpen tot een soort veredelde ANWB, politieke partijen vertegenwoordigen ieder hun eigen deel van de middenklasse, en onderhandelen in alle vriendschappelijkheid met elkaar over

procentpuntjes, voetnootjes en 'kleine lettertjes'. Het perspectief op échte verandering is helemaal verdwenen. Want: het geloof in een andere wereld is ouderwets. „Wij zijn allen realisten!”, zo zingt men in koor.

Maar -paradoxaal als dit mag klinken- politiek 'realisme' is een mythe. Het is, zogezegd, in directe tegenspraak met zichzelf. Aan de ene kant leren de 'realisten' van vandaag ons dat we ons vooral aan de 'feiten' moeten houden. We moeten 'pragmatisch' zijn, en ons houden aan wat redelijkerwijs mogelijk en uitvoerbaar is. Het idee dat mens en samenleving niet simpelweg zijn wat ze zijn, maar dat de wereld er ook beter uit zou kunnen zien, wordt door hen als 'maakbaarheidsideaal' honend van de hand

Hebben we dan niets meer te klagen? Zijn we dan allemaal tevreden? Wis en waarachtig niet!

gewezen. Dat is maar onpraktisch. Dus houden we op met demonstreren, en gaan we braaf naar school of naar ons werk. We accepteren de ongelijkheid en rechtvaardigheid waarmee we iedere dag geconfronteerd worden, en proberen „te roeien met de riemen die we hebben”. Het is echt beter zo.

Nu komt de grap: die 'realistische' weergave van de werkelijkheid is ook door mensen zelf gemaakt! Het politiek 'realisme', is niet 'echter' of minder fictief dan enig ander begrip van de wereld om ons heen. Het politiek 'realisme' dat 'Den Haag' en bedrijfsleven ons dicteren is pure fictie van mythologische proporties.

En zoals iedere fictie dient ook deze bij uitstek een politiek doel: alles houden zoals het is. Dit is namelijk niet zozeer een conclusie van het politieke 'realisme' –maar eerder een vooronderstelling. De uitvinders van dit 'realisme' willen vooral zelf dat de verhoudingen

blijven zoals ze nu zijn; dat is namelijk in hun directe, eigen belang. Natuurlijk lopen de verbeterbedeelden niet warm voor economische hervormingen. Natuurlijk zullen zij die profiteren van gender-ongelijkheid, armoede en racisme, hier niet snel een einde aan maken. Duh! En daarom is ons wijs gemaakt dat we er maar vrede mee moeten hebben. Dat het leven soms nu eenmaal oneerlijk is, en dat het niet anders kan. En wij zijn zo stom geweest om ons dit op de mouw te laten spelden.

„Wees realistisch, eis het onmogelijke!”, zo luidt een bekende slogan uit die 'onrustige' jaren '60. Als de wereld ons niet bevalt, is het eigenlijk maar absurd om daar niets aan te doen. Nee, alle onrechtvaardigheid de wereld uit helpen is niet gemakkelijk. Maar om het er daarbij maar bij te laten? In verzet komen, dat is realisme!

Meer en meer mensen beginnen zich dit te realiseren. Het zijn niet zozeer de demonstranten van weleer die in verzet komen, maar mensen die hiervóór onzichtbaar waren. Die door het politieke 'realisme' onzichtbaar waren gemaakt. Denk aan de schoonmakers, die onlangs voor de tweede keer maandenlang in staking waren. Ze eisten doorbetaald te worden bij ziekte, een reiskostenvergoeding, maar vooral: respect! Of neem de geïlegaliseerde migranten, die de afgelopen maanden in Ter Apel en Den Bosch uit protest op straat bivakkeerden. Ze leven dagelijks onder zware repressie en bestaansonzekerheid.

Voor deze mensen is verzet geen keuze. Het politieke 'realisme', dat hun roep om zekerheid, veiligheid en respect als 'onmogelijk' of 'onrealistisch' van de hand wijst, heeft hen niets te bieden. Dat is ook precies waarom hun protesten verstoord worden, hun stakingen gebroken, hun kampen wederrechtelijk ontruimd. Men heeft iets te vrezen van deze nieuwe demonstranten, omdat ze de regels van het politieke 'realisme' aan hun laars lappen. Ze eisen het 'onmogelijke'. Voor hen is dat de enige realistische optie.

Barend

Het hellend vlak van de glijbaan

De jaren van afbraak hebben toegeslagen en sporen nagelaten. Je vraagt je als twijfelende dertiger af wanneer je immer doorglijdende banenmotor toch op de verkeerde weghelft terecht is gekomen. Je bent je eigen spookrijder geworden. Rapportjes schrijven, cijfertjes intoetsen, stapeltjes papier verschuiven, beleidjes ontwikkelen, adviesjes geven, cursusjes doen, reorganisatietjes begeleiden, hamburgertjes bakken. Een startbaan is er alleen nog om van op te stijgen of mee door te stromen, niet om te bezetten. Akties en boodschappen vind je alleen nog in de supermarkt. Of liever: ze worden nog wel op straat gehouden, maar altijd met rare mensen en op zaterdagmiddag. Als je net naar de supermarkt moet.

En wat denk je als je 's avonds thuiskomt? Je denkt niet al te veel meer. Hoofdschuddend kijk je het nieuws. Morgen niet vergeten een amnestief emailtje door te sturen. Op verjaardagen wordt nog wel eens aan wilde aktiejaren gememoreerd, wisselend weemoedig en weerzinnig. Maar dan is het alweer tijd voor bed en het nieuwste AKO-toptienboek.

Vrijwel elke baan met een minimale (illusie van) verantwoordelijkheid kost natuurlijk veel meer dan de 36 uur die je officieel werkt, misschien zelfs wel het dubbele. Een kort rekenvoorbeeld op je mentale schoolbord:

Betaalde werktijd:	
dingen doen	36 uur
Totaal betaalde werktijd	36 uur
Onbetaalde werktijd:	
pauze met collega's	2,5 uur
vervoer van en naar het werk	5 uur
efficiëntieverlies voor/tijdens/na reorganisatie	3 uur
vergaderingen/bijeenkomsten buiten werktijd	3 uur
op feestjes uitleggen wat je doet	2 uur
klagen bij vrienden over collega's	3 uur
klagen bij collega's over vrienden	1 uur
iets met telefoontjes en emails doen	3 uur
over je werk dromen	2,5 uur
anti-stress dingen doen (incl. fitness)	3 uur
jezelf tegenover je ouders verdedigen	2 uur
ongewenste personeelsuitjes(-uitloop)	1 uur
administratie, belastingen, etc	2 uur
emotionele schade na 'grap' van collega's	3 uur
Totaal onbetaalde werktijd	36 uur

Met andere woorden: je werkt twee keer zo lang als waarvoor je betaald krijgt, oftewel (afhankelijk van je instelling): je krijgt maar een half salaris! En als er nou iets is waar wij mensen van nu een bloedhekel aan hebben, is het wel gratis werken of minder krijgen dan waar we recht op hebben. Die 36 uur onbetaalde werktijd zouden we ook gewoon in onze favoriete speeltuin door kunnen brengen! Dus, arbeiders aller windstreken, sta op en kom in opstand! Eindelijk weer iets om voor te vechten: je eigen glijbaan!

BAREND ONRUST

Denkbeeld

Deze week een citaat van Utrechtse ziener Jeroen van der Veer (1947): 'Een zonnige toekomst? Het is maar hoe je het bekijkt.' De foto is van Kars van Hafinck uit Termersele.

➤ Heb je een foto bij dit citaat, mail dan je foto met naam en woonplaats naar klik@nrc.nl o.v.v. 'denkbeeld Van der Veer'

ik@nrc.nl

Al jaren probeer ik een ikje in de NRC Next te krijgen. Maar of mijn belevenissen zijn net niet hilarisch, ontroerend of toevallig genoeg, of ik ben gewoon niet zo'n goede kortjeschrijver. Vanochtend valt de Next op de mat: weer niet. Zuchtend begeef ik me naar de trein. Daar deelt een frisse Next-jongen een speciale extra editie uit. Ondanks de bijzondere

scoop blader ik toch als eerste snel naar bladzijde 17. En verdomd! Mijn dag en glimlach kunnen niet meer stuk.

YKJE DE KORTE

➤ Ook een ikje insturen? Stuur maximaal 120 woorden naar ik@nrc.nl

Beter een goede munt dan een verre euro

Nieuwe in Italië gedrukte euromunten sporen aan tot lokaal handelen ter bestrijding van de crisis.

MARLIES VAN BUREN
Correspondent Zuid-Europa

Het Italiaanse parlement heeft besloten dat op nieuwe Italiaanse euromunten de aansporing 'Koop Lokaal' moet staan. „We hopen hiermee te stimuleren dat consumenten en bedrijven hun euro's net zolang in de eigen regio uitgeven tot de werkloosheid is verdwenen en pas dan hun koopkracht elders besteden”, licht premier Monti het besluit toe. „Steeds meer Europeanen begrijpen dat gezonde regionale economieën de beste kansen bieden voor een vreedig en welvend Europa.”

Monti doelt hiermee op het succes van de 'Koop Lokaal'-campagne, gepropageerd door tientallen organisaties in heel Europa. Zij verspreiden op grote schaal 'Koop Lokaal'-stickers om op euromunten te plakken. De Italianen gaan nu een stap verder door de aanmoediging 'Spendi Locale' op alle nieuwe Italiaanse euromunten te slaan.

Jaap Vink van Koop Lokaal: „Toen we het initiatief namen voor de campagne hadden we dit nooit verwacht. Tot nog niet zo heel lang geleden werd de vrije wereldmarkt als de enige oplossing voor alles gezien. Terwijl gezonde lokale, regionale én nationale economieën absoluut noodzakelijk zijn voor een welvarende Europese en wereldmarkt. Geweldig nieuws dus dat de Italianen nu zelfs op hun euromunten 'Koop Lokaal' gaan zetten.”

„Zeer teleurstellend”, vindt premier Rutte het Italiaanse initiatief. „Iedereen weet dat bezuinigen de enige oplossing voor de eurocrisis biedt. 'Koop Lokaal' is terug naar af, het verhindert de werking van de vrije interne Europese markt. Zuid-Europa zou er beter aan doen meer te bezuinigen dan energie te verspillen aan dit soort marktverstorende initiatieven”, aldus de premier.

Nu nog met stickers, straks in de munt geslagen
FOTO LEO VAN KLEEF

Volgens de aanhangers van een economie van-onderop zijn we er nog niet. Veel van de 'Koop Lokaal'-initiatieven gebruiken een eigen lokale munt. Zo blijft kapitaal in de regio en wordt de lokale economie gestimuleerd.

Andreu Honzawa is initiatiefnemer van het Catalaanse 'Compra Local'-netwerk. Hij woont in Barcelona. Helemaal representatief is hij niet voor de Spaanse jongeren. Niet alleen heeft hij een Japanse vader, maar hij is vooral druk. „Molt ocupat”, zegt Andreu in het Ca-

Hoe werkt 'Koop Lokaal'?

- Deelnemers wisselen op vrijwillige basis euro's in bij het digitale 'Koop Lokaal'-netwerk. Hierbij zijn bedrijven aangesloten die op hun beurt hun kapitaal steken in de regio. Zo circuleert het geld waar extra geld en handel nodig is. In Europa doen inmiddels al meer dan een miljoen consumenten en bedrijven mee aan één van de tientallen 'Koop Lokaal'-netwerken die sinds het begin van de campagne van start zijn gegaan. Hoe meer lokale producten en diensten worden aangeboden, hoe meer lokale handel. Dat geeft werk en extra belastinginkomsten in gebieden waar dat hard nodig is.

- Cyclos is een softwaresysteem, ontwikkeld door de Nederlandse Social Trade Organisation (STRO). De software kan geld een datum meegeven. En terwijl dat geld digitaal van computer naar computer gaat, tikt elke dag een dag weg tot het moment dat de regering in Barcelona het geld heeft om te betalen. Dan kan het lokale geld zonder enige kosten worden omgewisseld voor euro's.

meer in en er verdwijnt steeds meer. Dat is bijvoorbeeld te merken bij de apotheken. Madrid heeft de gezondheidszorg in handen van de regio's gegeven maar geeft geen extra geld aan Catalonië. Het water is de regioregering nu zo naar de lippen gestegen dat ze gestopt zijn met betalen. Apotheken krijgen een vergoeding van de overheid voor de ziekenfondsmedicijnen die ze aan hun klanten verstrekken. Maar door de betalingsstop krijgen de apothekers deze vergoedingen nu bijna een jaar te laat betaald. Terwijl ze wel de farmaceutische industrie moeten betalen die de medicijnen verkoopt. Je begrijpt dat veel apothekers zoveel geld niet kunnen voorschieten. Volkomen gezonde bedrijven gaan hierdoor op de fles. Wij proberen deze impasse te doorbreken door kredieten in de lokale munt.”

Tegenstanders zien initiatieven als 'Koop Lokaal' als protectionisme; een bedreiging van de vrije markt en daarmee de wereldeconomie. „Onzin!”, zegt Andreu, „Het is niet zo dat 'Koop Lokaal' ten koste gaat van andere regio's. Integendeel, heel Europa profiteert als elke lokale economie gezond is.”

„We trekken de lokale economie vlot door meer klanten aan te trekken. En om de koopkracht van de regionale economie te stimuleren, gaan we nu ook kredieten geven: bijvoorbeeld de apotheken om het financieringsgat te overbruggen.”

„We gebruiken hier een heel geavanceerd digitaal geldsysteem, Cyclos, voor. Hiermee kunnen we nu vorderingen op de overheid omzetten in digitale claims met een inwisseldatum.”

Honzawa vertelt met aanstekelijk enthousiasme. „Met een werkloosheidspercentage van 50 procent onder jongeren zijn er drastische maatregelen nodig. Wij staan open voor moderne techniek. Het is zelfs heel hip om per mobiel te betalen. In de app-store laad je de Cyclos-app op en dan heb je echt je geld in je mobiel op zak.”

Honzawa's initiatief heeft alles in zich om een stevig succes te worden. Het Ministerie van Justitie in Barcelona overweegt nu zelfs om al haar leveranciers directe betaling in lokale munt aan te bieden. „Dat maakt het voor ons makkelijk, hè”, gnuift Andreu, „hoeven wij er niet meer achteraan.”

Advertentie

“Hoe wij uw nieuwe inrichting financieren? In elk geval met uw hulp en inzet.”

Bij de ING weten we als geen ander dat het crisis is. We hebben in het verleden wellicht wat veel risico genomen. Daardoor hadden we in 2008 en 2009 hulp nodig van de Nederlandse staat: 10 miljard euro en 5 miljard euro. Veel geld. En vooral: uw geld.

Op zich gaat het weer wat beter met onze bank. Toch kunnen we niet garanderen dat het goed blijft gaan. En als het fout gaat, kan het snel gaan.

Daarom willen we u -als belastingbetaler immers feitelijk eigenaar van onze bank- nu al in de gelegenheid stellen om uw bezit veilig te stellen.

Knip de bon hiernaast uit, vul 'm in en ga er mee langs uw plaatselijke ING-kantoor. Ziet u iets wat u bevalt? Plak uw bon erop, en wij nemen contact op in het geval we failliet gaan. Onze medewerkers maken dan een afspraak wanneer u uw spullen kunt afhalen.

Deze bank is publiek eigendom

Na faillissement is dit item gereserveerd voor:

Naam:.....

Adres:.....

Postcode:.....

Woonplaats:.....

Tel. (overdag te bereiken):.....

Email:.....

Handtekening:.....

Na ons faillissement wordt er contact met u opgenomen zodat u uw spullen kunt afhalen

Hoeveel van de bank wil je hebben

Advertentie

LAAT ONS MAAR DOEN WAT WE HET BESTE DOEN. OLIE LEKKEN.

Wij bij Shell weten dondersgoed waarmee we bezig zijn. Wij lekken olie.

Natuurlijk brengen we een deel naar u toe om de auto op te laten rijden, maar er is ook een enorme hoeveelheid die we bij het boren op de grond laten vallen.

Dat geeft niets hoor. De meeste mensen die in de buurt van onze boorinstallaties wonen, zetten we onder druk om niets te vertellen. Op die manier blijft het rustig en houden wij de handen netjes en schoon.

De laatste tijd komt het vaak voor dat onze vervuiling toch in het nieuws komt. Daar gaan wij dus iets aan doen.

Wij bij Shell hebben daarom besloten om op de Noordpool te gaan boren. Daar woont niemand die we kennen en hoeven we niet op te letten waar we de olie laten vloeien.

En ach, als er iemand komt kijken, dan vertellen we dat het buiten nog het meeste lijkt op een ijsje met chocodip.

Logikwis

	banken laten gaan	Eurozone verlaten	keihard bezuinigen	kwijtschelden	meer reguleren	2015	2018	2020	2025	2030	Financiële sector	IMF	Kredietwaardigheid	President	Het volk
Duitsland															
Griekenland															
Nederland															
Spanje															
Groot Brittannië															
Financiële sector															
IMF															
Kredietwaardigheid															
President															
Het volk															
2015															
2018															
2020															
2025															
2030															

Europa rommelt zich door haar crisis heen. Terwijl andere 'echte' landen de heilige koe bij de horens vatten en ferm het kind met het badwater weggooien, dralen en draaien de Europese landen als muurbloempjes langs een dansvloer. Wie wil nou eigenlijk wat? Puzzel dat zelf maar eens uit!

Stuur je oplossing in en maak kans op een euro.

1. Het Spaanse volk wil ergens tussen 2015 en 2020 kwijtschelding van alle schulden om bezuinigingen terug te draaien die de president invoert onder druk van ECB en ratingburo's.
2. Angela Merkel wil over zes jaar een oplossing, maar in geen geval niet-bindend gehannes of een Euro-exit, tenzij de Bondsraad haar daartoe dwingt middels een motie van halsstarrigheid.
3. Het IMF dwingt een zuidelijk land tot keiharde bezuinigingen, tien jaar voordat Nederland uit de Euro meent te moeten stappen om haar kredietwaardigheid te behouden.
4. De financiële sector heeft helemaal geen haast.

Natuurlijk kan het anders...!

De krant die je in handen hebt is bijzonder. De artikelen die je hebt gelezen zijn bedacht, we hebben ze allemaal verzonnen. Maar de gebruikte feiten en cijfers kloppen wel. Een 'normale' krant brengt vooral akelig nieuws waar je niet zoveel mee kan. Elke ochtend denken miljoenen mensen „het is vreselijk maar ik kan er niets aan doen“. En daar denken wij anders over. Vandaag hebben we laten zien hoe het nieuws er ook uit zou kunnen zien. Dat een meer sociale, duurzame en rechtvaardige samenleving mogelijk is.

Dacht je bij het lezen van deze krant „wat zou het fijn zijn als dit echt gebeurd zou zijn“? Doe dan mee. Word actief. Als we met z'n allen aan de slag gaan, zijn we sterker dan de mensen die nu steeds de voorpagina's beheersen en ons willen laten geloven dat bezuinigen in de zorg en onderwijs nodig zijn, dat migranten niet welkom zijn en dat het wel meevalt met klimaatverandering.

Een andere wereld is mogelijk, als jij het wil. Een wereld waarin iedereen, ongeacht gender, seksuele voorkeur, geloof, etnische of geografische afkomst, zich kan ontplooiën en aanspraak kan maken op dezelfde rechten. Waarin de welvaart gelijk verdeeld is en de aarde met respect wordt behandeld.

Wat we nodig hebben, is een beetje inzet, lef en een creatieve geest.

Op redactie@nrcnext.info kun je ons laten weten wat jij er van vindt en wat jij gaat doen om bij te dragen. Op nrcnext.info kun je met andere mensen in discussie en je kunt ons volgen op twitter (@nrcnext) en facebook (www.facebook.com/nrcnext).

Deze organisaties inspireerden ons bij het maken van deze krant

A SEED Europe	aseed.net
Aktielijst	http://igo2.nl/691464
Alert	alertfonds.nl
All Included	allincluded.nl
AMOK	vdamok.nl
Ander Europa	andereuropa.org
Antifascistische Aktie	afanederland.org
Bits of Freedom	bof.nl
Boats4people	boats4people.org
Campagne Tegen Wapenhandel	stopwapenhandel.org
CEO	corporateeurope.org
Doorbraak	doorbraak.eu
DuurzameSolidaireEconomie	platformdsc.org
Global Info	globalinfo.nl
Greenpeace	greenpeace.nl
Grenzeloos	grenzeloos.org
GroenFront!	groenfront.nl
Het Fort van Sjakoo	sjakoo.nl
Hivos	hivos.nl
Human Rights Watch	hrw.org
Indymedia	indymedia.nl
Kafka	kafka.nl
Klimaatverbond	klimaatverbond.nl
Laka	laka.org
Milieudefensie	milieudefensie.nl
NBK	nederlandbekentkleur.nl
PICUM	picum.org
Politiek festival 2.Dh5	2dh5.nl
Rampenplan	kollektiefampenplan.nl
Schone Kleren Campagne	schonekleren.nl
Statewatch	statewatch.org
Stichting Overall	overall.org
STRO Social TRade Organisation	stro.org
Transition Towns	transitiontowns.nl
Ver. Basisinkomen	basisinkomen.nl
Vereniging Solidair	solidair.nl
Vluchtelingen op straat	vluchtelingenopstraat.blogspot.com
VON	vluchtelingenorganisaties.nl
Vredessite	vredessite.nl
Vrijbit	vrijbit.nl
Vrije Bond	vrijebond.nl
WISE	tegenstroom.nl
XminY	xminy.nl

Facetime

time to face
your maker

Kan je niet wachten op je nieuwe iPhone?
Gebruik dan de Facetime App om onze
fabrieksmedewerkers extra
motivatie toe te schreeuwen.

Get your Facetime App now at apple.com/facetime

apple.com/nl